

6600
Gh. N. Munteanu-Bârlad

■ ■

C. NEGRI

■ ■

Viața și
Vrednicia
lui

■ ■

CU UN PORTRET

„MINERVA”. — BUCUREȘTI

1911

CASA ȘI COALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICA

No.....

C. NEGRI

236 182

C. NEGRI

73723

—♦—
VIAȚA ȘI VREDNICIEA SA

—♦—
CU UN PORTRET

DE

GH. N. MUNTEANU-BÂRLAD
Profesor, Galați.

—♦—

BUCUREȘTI

—
«MINERVA», Institut de Arte
Grafice și Editură B-dul Aca-
demiei, 3. — Edgar Quinet, 4.

1911.

144 it.

RC 186/01

B.C.U. Bucuresti

C144141

I.

INTRODUCERE

Această broșură a fost scrisă cu prilejul monumentului în bronz ce se va ridica lui Costachi Negri, pe piața regală din centrul orașului Galați, și e însuflețită de dorința spre a folosi celor cari au cunoștințe puține despre Negri, și mai cu seamă tinerilor, pentru mintea și inima căroră, monumentul Marelui Român, le va sluji de pildă înălțătoare și statornică ¹⁾.

Râdicarea de monumente personalităților marcante într'o țară, este o manifestare a

¹⁾ Broșurica de 32 pag. a d-lui Teleor (1909) este cu totul insuficientă pentru a da o lumină asupra personalității lui Negri; iar d. Gârleanu în lucrarea sa, «C. Negri» (1909), dă numai în 7 pagini viața și activitatea lui Negri; restul cuprinde versuri, proza și scrisorile sale.

datoriei de recunoștință pentru faptele mari săvârșite în binele comun. Istoria noastră națională se deslușește mai bine din privirea chipurilor bărbaților mari de stat, și a marilor ei cugetători, care se rădică pe soclurile de granit în mijlocul centrelor mari de viață românească.

Privirea acelor chipuri, când este întărită cu priceperea faptelor mărețe, pentru cinstea neamului și propășirea țării, face să bată mai cu putere inimile noastre și este un îndemn nimerit pentru educația națională.

Popoarele sunt supuse prefacerilor, sub influența bărbaților mari de stat. Ei domnesc adesea prin caracterul, prin personalitatea și temperamentul lor, și nu numai prin ideile ce răspândesc. Și de câte ori bărbații mari din jurul tronurilor, dau ideile și fac conceptele, pe care suveranii le iscălesc și cu care se mândresc în ochii posterității!

Intre personalitățile marcante, cari au muncit cu spor pentru regenerarea Ro-

mânii moderne, au fost la noi: Barbu Catargiu, Costache Negri, Vasile Alecsandri, Alecu Cuza, Anastasie Panu, Ioan Ghica, Manolache Costache Iepureanu, Gheorghe Costaforu, Vasile Boerescu, Neculai Crețulescu, Const. Hurmuzachi, C. A. Rosetti, Eliade Rădulescu, Gheorghe Asachi, Neculai Bălcescu, frații Dumitru și Ioan Brătianu și alții; iar între toți aceștia strălucește Mihail Kogălniceanu prin puterea bogatului său talent.

Asupra multora din aceștia nu s'au făcut încă cercetările complete pentru a le desluși viața și vrednicia din noianul faptelor trecute.

Intre aceștia este și Costache Negri. De câte ori s'a serbat Unirea Principatelor până în ultimele decenii, numele lui Costache Negri era învăluit de uitare.

Se cunoaște de asemenea prea puțin rolul jucat de Negri în propășirea Galaților.

În anii din urmă s'a publicat o parte din actele epocii lui, din corespondența familiară și din activitatea lui literară;

dar nu s'a publicat încă întreaga corespondență oficială purtată cu Vodă-Cuza, de unde s'ar fi înțeles mai bine valoarea lui istorică.

Din cele publicate până acum, s'au pregătit schițele ce urmează, și din care se poate desluși, pentru prima oară, credem, destul de limpede, această personalitate, care este una din cele mai marcante din epoca regenerării neamului nostru.

Vom încercă să descriem în paginile următoare, pe bărbatul luminat, sprijinitor al desvoltării neamului, caracterul nobil și cu totul cinstit, pe diplomatul iscusit și foarte prețios în cele mai grele împrejurări ale politicei românești, din epoca Unirii; înțelept, prudent și înțelegător al nevoilor neamului, plin de râvnă pentru țară la tot prilejul, cu abnegațiune pentru persoana sa; darnic din ale sale pentru binele obștesc, blând și milostiv cu nevoieșii de orice lege, același înțelept și în retragerea sa de pustnic la Târgu-Ocna, unde i se strânge inima de durere pentru

greșelele unor politiciani pripiti și lacomi și de unde ne pilduește pentru o mai mare iubire de datorie și de munca câmpului, «din care isvorăște îmbelșugarea patriei», cum zicea el.

Primul său bust, i s'a ridicat în Parlamentul României în Noemvrie 1884. Cu acel prilej, poetul Vasile Alecsandri scria lui Papadopol-Callimachi: «Fericirea mea ar fi deplină, când bustul lui Negri ar fi ridicat la Galați, pe cheiul Dunării.» Ceia ce Alecsandri n'a avut fericirea să vadă realizat cât a trăit, Gălățenii vor admiră în chipul de bronz al bunului român, Costache Negri, și în mărime naturală pe piața regală din centrul orașului, în înfățișarea lui blândă, dar cu un gest, care, în treacăt fie zis, nu era cel mai nimerit cu firea lui.

Chipul său va servi, pentru generațiile de tineri gălățeni, drept icoana personalității marcante și ca pilda cetățeanului vrednic, care trăește și luptă, îndeplinindu-și datoriile pentru prosperitatea și pro-

pășirea neamului său ; iar din istoria vieții lui, schițate repede în aceste pagini, tinerii vor învăța lecții frumoase de abnegațiune, muncă statornică, și înțelepciune spre o desăvârșită educație cetățenească.

Biografiile unor barbați ca Negri, pot avea mari influențe mai ales asupra tinerimei în epoce ca a noastră, când se realizează mari prefaceri sociale.

Și, spre a se putea face operă bună și trainică de viitor, e neapărată nevoie de a se cunoaște trecutul. În această cunoaștere limpede a trecutului, vedem farul care luminează cărările viitorului. Istoria și mai ales biografiile personajelor marcante, ne pot servi de lecțiunile cele mai elocvente. Ceia ce omul a făcut, tot omul poate să facă ; și acest adevăr este cel mai nimerit imbold pentru bine, și cel mai puternic obstacol pentru rău.

Iată de ce ni se pare necesară și nimerită cu prilejul ridicării monumentului, biografia unui om mare ca Costache Negri.

II.

TINEREȚEA LUI COSTACHE NEGRI

Costache Negri erà fiul lui Petrache Negri, mare vistier al Moldovei, și al Smarandei, sau Zulnia, una din cele opt fete frumoase și înțelepte — numită una din cele opt muze — a lui Miron Donici, care a fost pârcălab de Soroca ¹⁾.

La 1828, tânăra și frumoasa sa mamă Zulnia, fiind văduvă de 4 ani, s'a căsătorit cu bogatul și învățatul boer, logofătul Costache Konachi, cel mai mare și mai venerat poet pe vremea lui în Moldova.

Multe și frumoase poezii ale logofă-

¹⁾ Costache Negri, s'a născut la Iași în anul de tristă amintire pentru Români, al răpirei Basarabiei 1812.

tului, sunt inspirate de iubirea pentru această înțeleaptă femeie. Despre ea spune Konachi:

Am o inimă în lume, care știu că mă iubește
și

Cine-a iubit pe Zulnia, a iubi alta nu poate;
pentru că:

Tu ești zi, tu ești și noapte
Tu ești viață, tu ești moarte;
Căci după a ta voință
Să prefăce-a mea ființă....
Ah! zic viața și lumină
Când îmi cați cu milă lină;
Zic întunerice și moarte
Când tu cați într'altă parte!

Tot unor asemenea momente de tânguiri în iubire, se datorește și cunoscutele versuri, aflate și la Konachi:

Zori de ziuă se revarsă
Și eu ochii n'am închis
Cum să-i închid când ei varsă
Pârae de foc aprins.

și alte multe și frumoase poezii, care au îmbogățit literatura noastră, sunt datorite iubirii inspirate de această femeie îndelung iubită și cântată înainte de căsătorie.

Ca copil, Negri capătă primele cunoștințe de învățătură în casa părintească; apoi își continuă studiile cu copiii de boer în pensionul francez al lui Victor Cuénin din Iași, unde a legat cu Vasile Alecsandri, Kogălnicenu și Cuza o prietenie frățească.

Multe din însușirile literare și le-a câștigat Negri în casa părintelui său adoptiv, Konachi, care iubea pe copil, și a voit să-l înfieze, făcându-l părtaș la frumoasa moștenire de 4 milioane; dar Negri a refuzat spre a nu pierde numele tatălui său, dând astfel de tânăr dovada caracterului său deosebit. El s'a mulțumit cu moșioara Mânjina de lângă Galați, rămasă moștenire părintească.

În pensionul lui Victor Cuénin, Negri eră din ceata copiilor cari făceau pri-

mele încercări de teatru românesc și la care, afară de Negri se mai deosebiau Kogălniceanu, Alecsandri, Mavrocordat, Docan, Vârnav, Asachi care eră mai în vârstă și mai ales școlarul Matei Milo, care scria și piese de teatru, reprezentate de copiii artiști.

Fiindcă reușise deplin o reprezentație dată cu prilejul suirii pe tron a voivodului Mihai Sturza, la 1834, actorii, între care și Negri, atunci în vârstă de 22 de ani, căpătară daruri dela Domnitor, câte un ceas de aur și laude.

Reprezentațiile urmară în casele boerului Coanta, dela Copou din Iași, transformate în teatru de varietăți, și unde pe la 1835 dădeau reprezentații actori italieni și nemți, și se jucau piese ușoare «cu păcăleli și meșteșuguri ale trupului» pe care le puteau înțelege și acela ce nu înțelegea limba lor. Acolo și-a făcut, ca și alți tineri, educația artistică Costache Negri; și când, apucăturile desgustătoare ale reacționarilor din socie-

tatea moldovenească din 1840, scoteau din răbdare pe Negri, el îndemnă pe prietenul său, poetul Alecsandri, «să le fixeze în formele artei teatrale»; multe din tipurile rămase vestite azi, de funcționari coruptibili «umiliți cu cei mari și obraznici și lacomi cu cei mici» descriși în teatrul lui Alecsandri, sunt datorite îndemnului lui Negri.

144/41 Când învățatul călător francez St. Marc Girardin, a vizitat Moldova în 1836 și a întâlnit pe tânărul Costache Negri într'un salon din Iași, a rămas surprins de înțeleapta lui judecată și de priceperea nevoilor poporului său. Negri i-a povestit din apucăturile reacționare ale unei părți din societatea moldovenească.

În mijlocul tinerilor de pe vremea lui, mai inimoși și mai aprinși la fapte, Negri se deosibează prin cumpătarea și modestia lui, prin firea blajină și prin vorbele așezate ca ale unui bătrân sfătos. Adeseori se încingeau discuții aprinse

între tinerii, care dobândiseră cultura germană și cei cu cultura franceză. Aceste discuții se terminau uneori prin dueluri în fundul grădinei Copou din Iași. Multe scandaluri au fost potolite prin firea blajină a lui Negri și de aceia prietenii îi ziceau în glumă «moș Costache sau unchiașul». De multe ori în focul discuțiilor de laudă a culturii franceze și a celei germane, Negri se făcea aprig apărător al însușirilor neamului său.

Costache Negri, ca și tatăl său adoptiv Costachi Konachi, n'a putut suferi politica de hatâruri și lăcomie, inaugurată de Voevodul Mihai Sturza; de aceia a stat mult timp retras dela afacerile publice sub această Domnie.

Negri iubiă foarte mult călătoriile. El cunoștea bine țara cu pozițiunile ei pitorești, cu munții și mănăstirile ei. Însoțit de credinciosul său servitor Ali, culegea legende, cântece populare și aventuri de călătorii. Ali fusese mameluc în garda lui Napoleon

I și fugi pe o corabie, care sosi la Galați. Negri l-a avut mult timp în serviciul său, și chiar a pus pe un mare pictor să-i facă portretul. Negri a găsit acum prilejul să călătorească și prin țări depărtate, prin frumoasa Italie, cu prietenii săi Vasile Alecsandri și Alecu Cuza. Ei cunoscuseră Veneția, Florența, Neapol și după doi ani se întoarseră în țară, prin luna lui August 1841. În Italia Negri n'a gustat numai frumusețea ideală a acelei țări, ci el a căutat să aducă și un folos real patriei lui. Din Veneția a cumpărat monede, medalii și tablouri istorice în valoare de aproape 200.000 lei, pe cari le-a dăruit Muzeului Universității din Iași, în anul Unirii Principatelor. Multe din acele tablouri, trimise întâiu la Galați, au fost parte rătăcite, sau trimise numai în copii la Iași unde sunt și astăzi.

În 1841, anul întoarcerii din călătorie, se retrage la moșia sa Mânjina, unde se pune serios să studieze chestiunea

împroprietăririi sătenilor, împreună cu tinerii săi prieteni adunați vara acolo. Tot aici a scris cea mai mare parte din proza și poeziile sale.

Moșia Mânjina se află în partea de Apus a județului Covurlui, și eră vecină cu moșiile din ținutul Tecuciului a lui Konachi. Distanța dela Galați, este aproape 40 de kilometri. Pământul este șes cu prea puține ridicături. Satul e locuit cam de 800 de plugari.

Modesta căsuță dela moșie se vede și astăzi, ca pe vremea când trăia Negri.

Ea eră locul sfânt de întâlnire a tinerilor din amândouă Principatele. Aici se consfătuiau ei în liniște și puneau la cale frumoasa mișcare națională din 1848.

«In anul 1845, spuneà Alecsandri, Mânjina eră locul sfânt, biserica de întâlnire pentru tineri, de unde eșiau apostoli ai Unirii și soldați ai țării.»

Sărbătorile bisericești, cele de familie și mai ales onomastica lui Negri, la Sf.

Constantin și Elena, în luna florilor de Maiu, eră nimeritul prilej de adunare a multor tineri învățați și inimoși din amândouă țările. Iată cum povestește Alecsandri petrecerile dela Mânjina.

«Ziua sfântului Constantin și Elena, eră nu numai o sărbătoare pentru Negri; dar și pentru amicii lui. În fiecare an, veniau la acea zi, mulți tineri dela Iași și dela București, ca să ia parte la serbarea de familie, dela Mânjina, serbare frumoasă, patriotică, și care luă în curând un caracter național».

Adeseori făceau plimbări călări în goana cailor și vânătoare pe câmpiile întinse din această parte a Covurluiului, sau pe moșiile nemărginite ale tatălui său adoptiv, din ținutul Tecuciului. Sărbătoarea se opreau pe la horele vesele de țărani îmbrăcați curat, în costume naționale și se amestecau cu toții, cavalerii din saloanele boerești din amândouă principatele, cu

sătenii veseli și voioși de pe moșia boerului Costachi.

«Vizitele noastre amicale la Mânjina pentru ziua lui Negri, scrie Alecsandri, petrecerile frățești în mijlocul familiei sale, înzestrată cu cele mai frumoase calități ale spiritului și ale inimei, vor rămâne suvenir neșterse din memoria noastră».

Alecsandri mai adăogă:

«La Mânjina tinerii osteniți și descurajați de greutățile misiunii lor, prindeau o nouă putere pentru luptele viitoare; Moldovenii și Muntenii aveau ocaziune a se cunoaște de aproape, a se stimă, a se iubi, a pune la un loc sperările lor, a face proiecte mărețe pentru renașterea patriei comune, a se înțelege pentru formarea unei opinii publice în țară; zic *patrie comună*, zic țară, pentrucă la Mânjina nu mai erau Moldoveni și Munteni, dar Români; nu erau două țări pentru Români, dar o singură țară, o patrie comună!.... Uni-

rea există în inimi, ea se tălmăci în cuvinte și prinse rădăcină ca o plantă cerească pe acel loc ars de soare și lipsit de plantele umbritoare ale pământului».

Tot Alecsandri continuă :

«Două puncte foarte depărtate existau pe fața pământului, în care Românii generațiunei nouă, începură a se întâlni: unul în Franța, în cartierul studenților din Paris, și cellalt în Moldova, la moșia lui Costache Negri».

Aici găseau tinerii odihna trupului și îmbărbătarea sufletului, și cu puteri sporite, porneau la muncă pentru propășirea patriei. Aici a găsit Neculai Bălcescu în vara anului 1845 o întărire vremelnică a sănătăței sale șubrede. Când privea la voinicii, care se învârtteau în horă, inima îi creștea de bucurie și zicea : «Ce oaste frumoasă vor face odată flăcăii aceștia!» proorocie îndeplinită în războiul pentru independență la 1877—78.

La Mânjina se mai întâlneau tinerii

din Țara Românească: Bolintineanu, Maiorul Const. Filipescu, Bălcescu, ș. a., cu cei din Moldova: Negri, Alecsandri, Kogălniceanu, tânărul poet și muzicant italian Corradini, ș. a. Aici toți ascultau pe Alecsandri povestind amintirile sale din țara de flori a Italiei, despre

.... acele mândre plaiuri

A tinereții noastre armonioase raiuri,

În care ca și tine, o scumpe frățior (spunea lui Negri)
Simțiam al meu suflet, ferice, iubitor.

Erau acele amintiri de prin Venetia,
Neapole

.... poetice surori

Ce'n inimele noastre deșteaptă dulci fiori.

Când Voivodul Mihai Sturdza năbuși în Moldova, mișcarea națională din 1848, un convoi de peste 30 de tineri moldoveni, au fost surghiuniți peste graniță; între aceștia erau Costache Negri, Kogălniceanu, Alecsandri, Alecu Russo, Epureanu, Cuza, ș. a., pe când alt con-

voi erà pornit din Țara Românească peste Dunăre, la 14 Septemvrie 1848, a doua zi după ciocnirea cu Turcii în Dealul Spirei; între aceștia erau: Eliade, frații Golești, Bălcescu, Rosetti, Bolintineanu, frații Brătianu, ș. a. Mulți din acești tineri surghiuniți s'au întâlnit la Paris, în cartierul latin, unde făcură centrul mișcării patriotice și de regenerare a Românilor.

Negri a întreținut la Paris pe cheltuală sa pe mulți tineri români săraci. Aproape tot venitul dela moșia sa, din vânzarea grânelor pe piețele Londrei și aiure, și adesea cu bani împrumutați pe la cămătari, el a întreținut la Paris 15 exilați din țară și pe alții surghiuniți în Bucovina. Astfel moșia sa Mânjina a fost amenințată să fie pierdută în câțiva ani cât a lipsit din țară.

La Paris, Negri și Alecsandri se împrieteniră cu cei mai mari oameni de Stat: Quinet, Lamartine ș. a. și cu inimosul tânăr francez, gazetarul Arthour

Baligot, care a fost mai târziu secretarul lui Vodă-Cuza la București. Acest tânăr a servit foarte mult cauza Românilor la Constantinopol și prin presa franceză.

Ca secretar a lui Cuza, Baligot a desfășurat o activitate cu pricepere și cinste. După 11 Fevruarie 1866, plecă la Paris, unde deși sărac, a urmat să servească cauza Românilor, până la moartea sa, la 7 Ianuarie 1884.

Cât a stat la Paris, Negri ca și ceilalți Români, a desfășurat o activitate minunată pentru unirea Principatelor. În ziua de Sf. Ștefan, a treia zi de Crăciun, Negri rosti cea mai frumoasă cuvântare a tinerilor de pe vremea sa, o proorocie pentru Unirea Principatelor ¹⁾.

¹⁾ Vezi mai departe: Negri ca literat.

III.

NEGRI IN VREMEA DOMNIEI LUI GRIGORE GHICA

Când s'a retras dela tron Mihai Sturza după 15 ani de stăpânire a Moldovei, și i-a urmat Grigore Ghica (1849—1856), Negri și ceilalți exilați se întorc în țară și continuă lupta pentru îndeplinirea idealului național al Românilor. Unii au ocupat demnități înalte; astfel Negri a fost numit ministru de lucrări publice, Dimitrie Ralet, ministru de instrucție publică, Alecu Cuza, ca prefect de Galați.

Ca ministru, Costache Negri, a fost un sfătuitor de preț al lui Grigore Ghica,

aplicând prin vorbe și fapte ideile umanitare ale Apusului. Negri sfătuiă pe Vodă să îmbunătățească starea țărănului și să desființeze robia neagră a țăganilor, căci: «nu ne putem prezintă înaintea Europei civilizate cu țăgani pe suflet» zicea el.

Cu 11 ani înainte, la 31 Ianuarie 1841, pe vremea lui Mihai Sturza, Obșteasca Adunare a Moldovei, decretase, răscumpărarea și desrobirea țăganilor Mitropoliei, ai Episcopilor și ai Statului. Atunci Negri glorificase acest eveniment prin imnuri de laudă și banchete, la cari participară și bulucbașii țăganilor din Iași.

De-acum, țară strălucită, te 'ngâmfează, te mărește.
Și recunoștința vie, a fiilor tăi primește,

zicea Negri în entuziasmul său.

A Moldovei 'naltă faptă nu e răs amăgitor,
Nici nădejde depărtată pentru tine biet popor,
Căci inima sa creștină, căci româna ei simțire
Șters-au o grozavă pată de pe trista omenire.

Dar legea nu s'a putut aplică în în-

tregime, cum doriau inimoșii tineri cu ideile înaintate, și abiă după 11 ani prin legea dela 20 Noemvrie 1855, acea reformă a fost îndeplinită.

Atât Costache Negri cât și Grigore Ghica, fiind în curent cu ideile timpului, luptau pentru a deșteptă spiritul poporului, spre a înțelege marele act al Unirei. «Domnitorul și ministrul său și-au îndeplinit menirea. Amândoi au colindat țara, ca niște apostoli ai românismului, luminând pe locuitorii din orașe și din sate, fără deosebire de sex, de vârstă și de clasă, ca să înțeleagă foloasele Unirei, și să voteze pentru deputații unioniști».

Cu războiul Crimeei, căzând protectoratul rusesc în Țările Române, urmează conferințele dela Viena, dela Constantinopol apoi dela Paris. Se discută cu aprindere între altele și chestiunea reorganizării Principatelor Române, care cerea deslegare imediată.

În Aprilie 1855, Poarta ceruse Dom-

nitorului Grigore Ghica, după o listă de trei boeri moldoveni, să-i recomande pe unul și să-l trimită la Viena, ca să dea informațiuni plenipotentului guvernului otoman din capitala Austriei, Aali-Pașa, pentru chestiunea privitoare la Principate. Ghica recomandă pe înțeleptul său prieten, Costache Negri, care a susținut interesele Românilor, mai bine decât le-ar fi susținut reprezentanții Turciei. Pentru Țara Românească eră hotărât Neculai Crețulescu, bine cunoscut ca și Negri, de Înalta Poartă, dar Prințul Știrbei socoti mai nimerit să trimită la Viena un memoriu.

Conferința se mutase la Constantinopol. Acolo deschise Negri, tot în 1855, chestiunea în afacerea averilor mănăstirilor închinat. În Moldova, călugării greci stăpâneau numeroase mănăstiri, ridicate prin cheile munților, în cele mai pitorești și mai bogate regiuni ale țării, de boerii noștri pentru destinații românești ; căci ei, pe lângă casa de închinăciune lui Dumnezeu mai

Ridicau la Mănăstiri

Pentru timp de năvăliri

și în împrejurările vitrege ale vremurilor, călugării greci puseră stăpânire pe ele și pe întinsele lor moșii.

Greaua afacere a averilor dela aceste mănăstiri închinată, eră încredințată de guvernul Prințului Grigore Ghica, unei deputațiuni compusă din Costache Negri, și Dimitrie Rallet, cari au și plecat la Constantinopol la începutul lui Iunie 1855.

În asemenea grele și delicate chestiuni s'au dovedit marile însușiri diplomatice ale lui Negri. Eră din partea lui, în acele timpuri și în preajma Patriarhiei grecești, un curaj neînchipuit să susție o chestiune de care nici nu voiau să audă călugării greci, mai cu seamă că Patriarhia atrăsese la sine pe ambasadorii Puterilor, cari sprijineau interesele călugărești. Numai ambasadorul francez susținea cauza Principatelor.

În schimb și Românii pe lângă sim-

patia arătată Franței, contribuirea cu bani și alte mijloace a ușura suferințele ostașilor răniți în războiul Crimeei. Negri și Rallet, adunare sume de bani, pe care le încredințară reprezentanților Franței, Angliei, Sardiniei și Turciei.

Însă conflictul în apărarea mănăstirilor închinatelor a fost suspendat din pricina războiului, și reluat, peste câțiva ani, la 1863. Patriarhia și sprijinitorii ei, mai ales Austria, izbutiră a face să nu mai fie consultați Românii la Congresul dela Paris din 1856. Discuțiunea încetă atunci și în țară, atât în timpul alegerii deputaților cât și în timpul debaterilor din Divanul ad-hoc, spre a nu indispuie Puterile în chestia reorganizării Principatelor.

Cu toate acestea a fost sortit ca, tot Negri, să ducă la fericit sfârșit, greaua chestiune a mănăstirilor închinatelor, pe vremea Domniei lui Vodă-Cuza, cum vom vedea.

IV.

NEGRI ȘI GALAȚII

În primii ani ai Domniei lui Grigore Ghica, Costache Negri petrecea când la moșia sa Mânjina, când la Galați, unde-și avea casele, pe strada Mihai-Bra-vul, lângă grădina publică. Astăzi sunt proprietatea Creditului Urban, și se păstrează aproape ca pe vremea lui Negri ; acum sunt locuite de seminarul teologic al Dunării-de-jos. Pe vremea ocupațiunii rusești și în ajunul războiului Crimeei, între anii 1851 și 1854, Negri a fost ales ca președinte al comisiunii, care se ocupă cu înfrumusețarea orașului și de prosperitatea lui economică,

În timpul acesta el a lucrat cu toată priceperea pentru diferitele îmbunătățiri de care aveà orașul nevoie. El a ales locul de piață, care poartă astăzi numele lui «Piața Negri». O grijă deosebită aveà Negri pentru a înlesni corăbiilor și vapoarelor acostarea la țărm, spre încărcarea și descărcarea mărfurilor. De aceea repară cheiul care fusese început pe vremea lui Mihai Sturza și care se surpase din pricina slabei temelii, și construi din nou de piatră cheiul pe o lungime de 340 de metri, dela agenția vapoarelor române, din fața actualei clădiri a Direcțiunei de Navigațiune și până la agenția rusă.

După retragerea lui Grigore Ghica dela tronul Moldovei, și încredințarea Căimăcămiei lui Nicolae Vogoride, se făcură pregătirile pentru organizarea Principatelor, sub controlul Puterilor europene, conform tratatului dela Paris din 1856. Costache Negri cu prietenul său maiorul Alecu Cuza luptară la Ga-

lați pentru triumful deputaților unioniști. Erau atunci în luptă două partide; unul reacționar, care lupta ca separatist contra unirii; în fruntea acestuia era administrația: părcălabul aga Mihail Străjescu, judecătorul cel nou Panaite Malaxa, ajutorul său Constantin Mișoglu, polițaiul Alecu Franga, primarul Mihai Chicos, frații Plesilești, ș. a.; iar în fruntea partidului naționalist, erau: Costache Negri, maiorul Alecu Cuza, M. Rufu, P. Șerban, Ioan Vizu, fostul judecător I. Fotea, vornicul Lascar Catargi, Ioan Panaitescu, Rugină. Gh. M. Balaban, Gh. Sălceanu, fostul judecător; serdarul Ioan Macarie, stolnicul Gh. Cernat, fostul funcționar dela părcălăbie Ghiță Alevra, ș. a.

Perioada electorală cea mai înviersunată a fost între lunile Martie și Septembrie 1857. Administrația întrebuintă toate mijloacele sălbatice pentru a zădărnici succesele unioniștilor; de aceea erau foarte numeroase protestele comitetului

Străjescu și aga Gheorghe Constantin, amândoi partizanii ideilor separatiste. Din cei 28 de alegători ai marei proprietăți, au votat numai 11, alegând pe candidatul guvernului; iar cei 53 de alegători ai micii proprietăți, au ales tot pe candidatul guvernului, Teodor Buhaiu.

Comitetul unionist gălățean, a protestat cu energie la comitetul central și la consulul francez Victor Place din Iași împotriva silniciei voinței majorității, și mai ales a intrigilor făcute de Greci, care aveau pe atunci mare trecere în politica portului dunărean.

Comitetul central din Iași, isbuti să anuleze primele alegeri făcute după listele administrației și să înceapă pregătirea altor liste întemeiate pe mai multă dreptate. Isbânda a fost a Unioniștilor.

În aceste liste erau trecuți: 292 de alegători-orășeni, proprietari de case, negustori și corporații; 25 de alegători

proprietari mari ; 25 de alegători proprietari de al doilea grad și 6 alegători săteni de al doilea grad.

După aceste liste s'au făcut alegerile dela 29 și 30 August, și 2, 4 și 5 Septembrie 1857, care au trimis în Divanul Ad-hoc din Iași pe *Alecu Cuza* și pe *Costache Negri*, ca deputați ai orașului ; ca deputați ai ținutului din partea proprietarilor mari, pe postelnicul *Iancu Fotea* și vornicul *Lascar Catargi* ; ca deputat al proprietarilor mici, pe postelnicul *Gheorghe Vârlan* ; iar deputat ales de săteni a fost *Răducanu Sava*, inimosul țăran din satul Tămăoani.

V.

NEGRI ȘI DIVANUL AD-HOC

Rolul pe care l-a jucat Negri, în debaterile Divanului ad-hoc, îl așează între personalitățile marcante ale timpului. Fără Costache Negri, Kogălniceanu și Alecu Cuza, nu știm ce întorsătură ar fi luat soarta acestei țări în acele grele împrejurări.

După verificarea alegerii deputaților, în ziua de 22 Septemvrie 1857, se alege la 27 ale lunii o comisiune din 7 membri, în frunte cu Costache Negri, pentru alcătuirea regulamentului Adunării. Acest regulament e alcătuit de Negri

și citit tot de el în ședința dela 3 Octomvrie, acel an.

Când s'a constituit biroul definitiv al Adunărei, a doua zi la 4 Oct. Negri a fost ales la al doilea scrutin vice-președintele Adunărei, cu o majoritate de 51 de voturi, iar cellalt candidat, Constantin Hurmuzachi, s'a retras. Ca secretari ai Adunărei, au fost aleși marii vornici și foști miniștri: Const. Hurmuzachi, Constantin Rola, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet și Petru Mavrogheni. Conform §§. 11 din Regulamentul Adunărei, ca vice-președintele să fie ales în fiecare lună, Negri obținea regulat unanimitatea la toate aceste alegeri lunare.

Președintele de drept al Adunării era Mitropolitul țării, Sofronie Miclescu, care ocupă rar scaunul preșidențial, lăsând conducerea desbaterilor vice-președintelui Costache Negri. Acesta conducea cu multă înțelepciune desbaterile cele mai furtunoase, privitoare la inte-

resele personale și la reorganizarea țării.

Tot în ședința dela 4 Octomvrie s'au votat și cele 4 dorințe scumpe pentru Români și care au fost prezentate spre cercetare congresului dela Paris.

În ședința a unsprezecea, dela 25 Octomvrie 1857, Negri rosti o interesantă și frumoasă cuvântare, împreună cu Kogălniceanu, unde amândoi susțineau libertatea cultului religios în țara noastră¹⁾.

Ședința a douăsprezecea, dela 29 Octomvrie, a treia zi de Sf. Dumitru, este una din zilele cele mai însemnate din istoria neamului.

Atunci toate clasele societății, întrunite prin reprezentanții aleși, votară: *Desființarea privilegiilor de clasă*. Vicepreședintele Adunării, Costache Negri, proclamând votul Adunării și felicitând-o, zise: «Fapta aceasta va fi pre-

¹⁾ Cuvântările politice ale lui Negri vor fi publicate întregi, deosebit în altă lucrare.

țuită, nu numai de națiune, dar și de Europa, și de istorie!»

Negri, omul luminat și destinat să lumineze el însuși pe alții, doria să vadă țara sa liberă și îndrumată spre progres. El nu se gândea la interesul său personal, ci la interesul obștesc, pentru care și-a închinat toată puterea sufletului său. Mulți îl iubiau și-l admirau, dar și mulți aveau interese personale, la care nu puteau să renunțe.

O altă dovadă de caracterul său nobil și desinteresat, o dăte în ședința Adunării dela 18 Decembrie 1857. Atunci propuse el cea mai însemnată chestiune pentru neamul românesc, a *Improprietății sătenilor*, căci în aceste timpuri, când se desbat «reforme mari pentru țară, trebuesc și fapte și inimă mare» zicea Negri. Chestiunea a fost susținută sub Domnia lui Cuza, analizată și dezvoltată în chip magistral de marele Kogălniceanu. Este actul măreț despre care

d. Gherea, în a sa lucrare *Neiobăgie* (1910) vede germenul răscoalelor țărănești din 1907.

Iată propunerea făcută atunci de Negri:

I. «Boerii proprietari să vândă pământuri, locuitorilor săteni.

II. Că pământurile odată pentru totdeauna vândute de boerii proprietari locuitorilor săteni, aceștia să le plătească întocmai după adevărata lor valoare potrivit cu calitatea și localitatea deosebitelor părți ale țării.

III. Că până a-și închipui locuitorii, băneștile mijloace, pentru plata pământurilor de cumpărat dela proprietari, ei să urmeze stărei lucrurilor de față, dacă nu se va găsi vre-un alt mijloc mai potrivit și îndestulător pentru ambele părți, cu a amândorora conglăsuire.

IV. Că această vânzare de pământuri, după 15 ani dela punerea ei în lucrare, să rămână numai facultativă.

V. Că viitoarea Adunare legiuitoare, în cea dintâi a ei sesiune, să pășiască

la măsura aşezării preţurilor pământului, precum s'a mai zis, întocmai cu adevărata sa valoare, şi potrivit cu calitatea şi localitatea deosebitelor părţi ale ţării, având totdeodată şi îngrijirea (ca din pildele ţărilor învecinate, povătuindu-se) să hotărască pentru temeinica lor dintâi statornicire, după câtime de timp, cătră cine şi cum să-şi poată înstrăina locuitorii săteni, pământurile cumpărate.»

Acest proiect a fost propus şi iscălit de Costache Negri, de deputatul ţăranilor de Putna, Ioan Roată, (vestitul moş Ioan Roată a lui Creangă) şi de alţi 4 deputaţi, între care şi Răducanu Sava din Covurlui.

Adunarea a declarat urgentă propunerea lui Negri, cu toate protestările aprinse ale marilor proprietari, care nu-i vor ertă lui Negri asemenea îndrăzneată propunere.

Deşi acest proiect a rămas deocamdată în suspensie din pricina mari-

lor proprietari, cari nu-l primeau, cu toate acestea țărani adunați în fața localului ședințelor, primiră cu ovațiuni pe Negri la eșire, și-l ridicară pe brațe cu aclamațiuni.

În ședința Adunărei dela 21 Decembrie acelaș an, deputații Galaților, Negri și Cuza, propuseră următorul proiect, prin care cereau:

I. Să se organizeze în orașele României, municipalități cu ale lor consilieri și cu orcare alte așezări privitoare la aceste instituții, în cea mai mare a lor întindere.

II. Menținerea portului franc în Galați, precum și așezarea în acest port, a unui intra-pozit (entrepôt) pentru mărfuri străine de orcare fire.

III. Slobodă și putincioasă plutire, precum și neîmpedecarea negoțului de tot felul pe brațul Chiliei, până la Marea Neagră.

Propunerea eră iscălită de Costache Negri și Alecu Cuza.

Punctele I și al II au fost votate cu

majoritate, chiar în şedinţa dela 21 Decembrie; iar cel de al III-lea a fost suprimat, de oarece era prevăzut într'un articol din proiectul pentru gurile Dunărei, care fusese votat cu alt prilej.

VI.

VREDNICIEA LUI NEGRI CA AGENT DIPLOMATIC LA CONSTANTINOPOL ÎN VREMEA DOMNIEI LUI CUZA.

În Decembrie anul 1858, Negri ca ales al Ismailului, demisionă din Adunarea Moldovei, încheind astfel cererea sa către președinte : «Nu-mi rămâne alta, decât ferbinte a o însoți cu vourile mele și afară din sânul ei, în viitoarele sale hotărîri pentru binele țării noastre.»

Se făceau acum marile pregătiri pentru alegerea Domnitorului, potrivit dorințelor exprimate de Divanul ad-hoc.

Erau următorii zece candidați, cu oarecare siguranță de izbândă :

Grigore Ghica fostul Domnitor, prieten cu Negri și cu toți tinerii din partidul naționalist, om inteligent, caracter ales, sprijinitor al dezvoltării neamului, chiar în paguba propriilor sale interese; ca și Negri, tânăr frumos și desinteresat, avu nenorocirea să aibă voința slabă și să fie foarte impresionabil la atacurile pătimase, aruncate de protivnicii săi. Apoi o veche nebunie, de care suferise câteva săptămâni, îi revenise tocmai acum, când lumea franceză și presa europeană, doria să vadă mai curând deslegată chestiunea Principatelor. În aceste împrejurări desperat de clevetirile calomniatorilor, nenorocitul Ghica își curmă viața împușcându-se în castelul du Mée.

Alți candidați erau *Mihai Sturza* și fiul său *Grigore*, unul stăpânit de lăcomia banului iar cellalt «cu idei înaintate, dar cu soluțiuni nerealizabile — amândoi însă ambițioși și cu care nu s'ar fi făcut niciodată Unirea Principatelor».

Un candidat serios erà unul din frații Hurmuzachi din Bucovina, *Constantin Hurmuzachi*, stabilit de mult în Moldova, om inteligent și înzestrat cu alese însușiri și sentimente naționale, însă bănuie că ar urmări aranjarea intereselor familiei Sturzești.

Alt candidat la Domnie, erà caima-canul *Neculai Vogoride*, fiul unui bulgar grecizat. El se lăudă ca fiu al prințului de Samos, și se credeă naționalizat, fiindcă se căsătorise cu Catinca fata logofătului Konaki. Mândru și îngâmfat de frumuseța chipului său măreț și cu pletele negre, nu erà cu putință să izbuțească, cu toate strânsele lui legături cu lumea grecească din țară și din Constantinopol.

Despre *Kogălniceanu*, cel mai talentat și care întrupă mai nimerit idealul neamului, având însă ideile protivnice intereselor celor bogați, mulți nici nu voiau să audă de candidatura lui; de aceea i se puse candidatura numai de formă; dar

nici el nu râvnia la Domnie. Propășirea țării erà pusă mai presus de orice ambiție personală.

Despre candidatura lui *Lascar Catargi*, tânăr din partidul naționalist, și deputat de Galați, s'a vorbit puțin, căci nu s'a impus pe atunci nici prin cultură, nici prin trecutul său politic.

Alecsandri erà socotit de candidat serios la tronul Moldovei; dar și el se bi-zuia mai mult pe talentul său poetic, decât pe cel politic și civic, de aceea se retrage de bună voie, asigurând de cele 16 voturi ale sale, pe prietenul său iubit *Costache Negri*, care, de ar fi fost și bogat, întruneà toate condițiile să fie ales Domn.

Costache Negri aveà un frumos trecut politic, erà înțelept, cult, simpatice, fără dușmani, desinteresat, modest, dar cu idei prea înaintate, care speriaseră pe unii mari proprietari din Divanul ad-hoc. Chiar dacă n'ar fi întâmpinat rezistența unor protivnici, prin firea sa

modestă, eră ori când gata să renunțe la înalta demnitate.

Negri aflând, că este pus în fruntea celor 41 de candidați pentru Domnie, și socotind aceasta o prea mare povară pentru puterile sale, adresează din Târgu Ocna la 2 Decembrie o scrisoare lui Alecsandri, în care spune: «Rog pe prietenii noștri, hotărâtor, să înlătureze asemenea combinare (alegerea la tron. N. Aut.) pe care nici într'un chip, nu o pot primi». Negri știă că «sunt de ajuns bărbați moldoveni mai vrednici de însărcinat cu povara Domniei, care au și adevărate drepturi legale, și cu care astăzi nu mă pot asemăna, decât în deopotrivă durere, pentru binele acestui al nostru pământ.»

«Rogu-te a obști prietenilor noștri, aceștea ce-ți scriu, ca singurul meu răspuns», încheiă el, scrisoarea sa.

Negri știă că boerii, mari proprietari de pământ, vor găsi acum prilejul să-și răzbune pentru îndrăsnețele sale pro-

puneri de împrăștierea țăranilor și desființarea clăcei pe la boeri.

Tocmai atunci se născuse dezbinarea și în partidul naționalist pe chestia împrăștierei. Eră deoparte Negri în favoarea țăranilor și de altă parte Lascăr Catargi, pentru marii proprietari, amândoi reprezentanții Galaților. Catargi declarase că «nu va da votul său pentru acela, care, dacă s'ar face Domn, i-ar lua moșiile și le-ar da la țărani.» El făcea aluzie la Negri și la sprijinitorii lui pentru Domnie. Atunci Kogălniceanu se ridică și strigă: «Nici eu nu voi da votul meu, domnului Catargi, care dacă ar fi Domn, m'ar trimite peste graniță, pe mine care sunt pentru împrăștierea țăranilor!»

Kogălniceanu supărat, se retrage din Adunare în mezul nopții dela 4 Ianuarie 1859, cu alți prieteni, și s'a bucurat, numai când i s'a comunicat că voturile s'au întrunit pentru alegerea ca Doamna lui Alecu Cuza, iubit de toți.

Alecu Cuza, coborâtor dintr'o veche familie de boeri, erà prieten din copilărie cu Negri, Alecsandri și Kogălniceanu. Erà singurul asupra căruia s'au întâlnit speranțele deputaților naționaliști. După retragerea multor candidaturi mai vechi și mai solide, Cuza aveà și norocul să dispue, în momentul alegerii sale de oastea țării, ca colonel și fost aghiotant al Caimacanului. Chipeș, isteț, popular și înțelept, candidatura sa a fost primită de toți cei de față, și într'un entusiasm sincer, el a fost ales Domnul Moldovei.

Îndată după suirea lui Cuza pe tronul ambelor țări, la 5 și 24 Ianuarie 1859, o delegațiune compusă din Costache Negri, Neculai Catargi și Colonel Mavrichi, plecară în Februarie la Constantinopol, spre a notificà Sultanului suirea lui Cuza pe tronul Principatelor-Unite.

Activitatea lui Negri ca agent al Domnitorului la Constantinopol formează una din paginile cele mai frumoase ale bogatei sale cariere politice.

Două mari idealuri preocupau acum spiritul său: Unirea definitivă și chestia averilor dela mănăstirile închinate. Pentru amândouă și-a pus toată puterea talentului său.

După trei luni dela plecarea din țară, în ¹⁴/₂₆ Aprilie 1859, Negri comunică Domnitorului că «Consiliul de miniștri dela Sublima Poartă, cu marele amiral Mehmet-Ali-Pașa și puterile europene, s'au pronunțat cu hotărîre contra învestiturei Alteței Voastre.»

Sultanul mai ales erà furios de în-doita alegere a lui Cuza ca Domn. Toată politica turcească, însă o învârteà atunci marele vizir Aali-Pașa, la care se duceà mereu Negri cu ambasadorul francez, spre a-l convinge să cedeze în favoarea Principatelor. Negri întrebuintă toată dibăcia sa diplomatică pentru a dobândi recunoașterea Unirei. Mai pe urmă el comunică lui Cuza că: «are temei a crede că zdravenele sale declarații în ceea ce privește Unirea, au produs un efect priincios.»

«Am deprins pe toată lumea de aici, a crede, scria Negri, că dacă Sublima Poartă nu ar lua în curând o hotărîre categorică, în privința Unirei, Înălțimea Voastră împins de nevoe, ați proclama-o dela sine, nu mai târziu, decât la deschiderea Adunărei.»

Negri mai declară, că dacă Turcia ar mai trăgână lucrurile, și Unirea nu ar fi primită, el va cere să fie rechemat în țară. Această hotărîre eră dovada unui nemărginit curaj în împrejurările politice de atunci. Negri amenința pe marele Vizir Aali-Pașa cu o revoluție în țară, care ar îngreuiă situația Porții. Atunci ambasadorii interesați să vadă liniște în Impărăția Sulțară, și chiar Aali-Pașa, rugă pe Negri să nu pripească lucrurile și să mai aștepte până se vor limpezi turburările provocate de Sardinia, care se prefăcuse în regat.

În fine după multe memorii adresate Înaltei Porți și ambasadorilor din Con-

stantinopol. Negri depeșă cu bucurie lui Cuza vestea iradelei de învestitură ca Domn în Iunie 1859, și cea definitivă la 5 Ianuarie 1860.

În Aprilie acelaș an, Negri veni în țară, unde stă la Suceava trei săptămâni, pentru odihnă și interese de familie; după căderea ministerului Manolache Costache Epureanu, rudă sa.

După recunoașterea îndoitei alegeri noul Domnitor trebuia să se prezinte în fața Sultanului, după obiceiul tradițional. Negri, prin trecerea de care se bucură la Poartă și prin simpatiile câștigate la ambasadorii puterilor străine, pregăti lui Cuza o primire triumfală în capitala Turcilor. Programul de serbări a fost fixat chiar de Negri împreună cu ambasadorul francez și cu marele Vizir. La 22 Septembrie Cuza, care venise cu vaporul dela Giurgiu la Galați, era așteptat aici de trei zile de doi coloneli turci, pentru că și Cuza era colonel, trimiși de Sultan să-l însoțească, în că-

lătorie, În suita Domnitorului eră și poetul Bolintineanu ca ministru de instrucție publică, care cunoscuse atunci pentru prima oră Galații. El hotărî să se înființeze aici un Gimnaziu, care să poarte numele Domnitorului; dar ministrul Neculai Crețulescu socotî mai nimerit, ca în portul comercial de la Dunăre să se înființeze școala de comerț «Alexandru Ioan I», care funcționează și astăzi.

Bolintineanu a povestit în cartea sa: «Călătoria Domnitorului Principatelor Unite la Constantinopol din 1860» primirea pe care Sultanul a făcut-o lui Cuza ca unui adevărat suveran.

Dacă pentru îndoita alegere ca Domn a lui Cuza, Negri a luptat cu mare energie la Constantinopol, pentru unirea, definitivă din 1862, munca sa n'a fost mai puțin prețioasă.

«E ușor de zis: Noi am voit unirea și ea s'a făcut; dar câtă luptă, câtă trudă, câtă energie desfășurată de frunțașii vieții politice românești din acea

epocă!» Câte nopți nedormite, câtă pâne amară n'a susținut existența acelor buni români, numai spre a duce la bun sfârșit dorințele unei țări!

Erau mulți români, care se îndoiau chiar de putința unei uniri sincere; așa eră Costachi Negruzzi, care a scris și o broșură unde susțineà părerea că: «o unire adevărată și nefățarnică, va fi numai atunci, când vom aveà Galații de capitală a țării.» Pe Negri însă nu-l interesà unde va fi capitala, el dorià să vadă odată pe români uniți.

Dar greutateile cele mai mari, erau concentrate la Constantinopol, unde ambasadorii, nu priveau cu ochi buni îndoita alegere de Domn a lui Cuza. Ei nu voiau acum cu nici un chip să recunoască Unirea definitivă a Principatelor. Poarta deasemenea puneà toate piedicile, având și cuvântul hotărîtor, ca putere suverană, care credeà știrbită integritatea teritorului împărăției otomane, garantate de tratatul de Paris

Toată greutatea răspunderii eră deci încredințată lui Negri. El muncea «fără repaus și fără obosire» pentru a izbuti să se realizeze Unirea definitivă, «singurul principiu de viață pentru națiunea română» cum zicea el.

De astă dată însă, greutateile de învins erau cu mult mai mari, căci se impută acum guvernului român, că «tolerează la Galați, comitete revoluționare și îngăduie debarcarea de arme de pe vasele italiene.»

Negri se folosi de acest prilej, ca să atace jurisdicția consulară dela noi, spunând că «guvernul se lovește mereu de protecția supușilor străini, de către consuli.»

În toate discuțiile ce le avea cu reprezentanții străini, Negri, eră energic, hotărît și fără șovăială, declarând, că dacă nu se dă de bună voie unirea, «Principele va fi nevoit să proclame singur unirea definitivă, spre a păstra liniștea în țară » De teamă să nu se

facă tulburări în Principate, Ali Paşa comunică lui Negri că Poarta a acordat şi unirea definitivă în Noemvrie 1861 ; iar la 25 ale lunii, Teodor Calimachi, secretarul lui Negri, sosi la Galaţi cu firmanul pentru recunoaşterea «Unirii definitive.» Bucuria în ţară eră nemărginită. La Constantinopol toţi ambasadorii felicitară pe Negri, şi toate jurnalele timpului lăudau succesele lui, pentru recunoaşterea îndoitei alegeri şi a Unirii definitive a Principatelor.

VII.

NEGRI ȘI AFACEREA MĂNĂSTIRILOR INCHINATE

Alt ideal mare a lui Negri, urmărit încă din timpul domniei lui Grigore Ghica, era să vadă secularizate averile mănăstirilor românești, stăpânite de călugării greci, ideal care preocupă de altfel pe toți bunii și adevărații români.

Prin Iunie 1863, Negri se pune pe lucru la Constantinopol, spre a realiza și această măreață și prețioasă operă națională.

La început el propune lui Cuza o soluție, pe care consiliul de miniștri al guvernului Neculai Crețulescu n'o primî; deaccia Negri supărat se retrage

la Mondania cu Bolintineanu, care se găsiă atunci la Constantinopol. În țară demisionând ministerul Crețulescu, îi urmează ministerul Kogălniceanu (12 Octombrie 1863—26 Ianuarie 1865).

Negri reluă afacerea secularizărei averilor la Constantinopol, dând alte dovezi despre marile sale însușiri diplomatice.

O îndeletnicire grea a bărbatului de Stat, este și diplomația. O vorbă fără rost primejduște o întreagă afacere, care ar fi o nenorocire, când e în joc soarta unui popor; și iarăși sunt popoare, care au câștigat situații însemnate în lume, prin o chibzuită măsură diplomatică a bărbaților de Stat. Cu așa minunată diplomație a dobândit Cavour unitatea Italiei și Bismark pe a Germaniei.

Pentru chestia averilor dela mănăstiri stăpânite de călugării greci, se impuneă un dibaci diplomat, și noi l-am avut atunci cu norocire, în persoana lui Costache Negri.

Negri a avut atunci de luptat mai ales cu marile piedici puse de unii ambasadori străini, care sprijiniau Patriarhia și pe călugării greci din țară. El răspundeă acelor ambasadori, că : «nu ar fi bine ca să intervină ambasadorii, căci în acest caz supraescitația poporului, ar putea să aducă nenorociri ; de aceea ar fi mai bine a se aștepta, ca el să scrie Domnitorului ca să modifice lucrul prin țară.» Și la toate tărăgănelile și intrigile acestor prieteni ai Patriarhiei, Negri răspundeă deslușit uneori prin plenipotențiarul francez Lavallete, prietenul cauzei Românilor, că : «guvernul său se va vedeă nevoit a nu se supune». «Nu este vorba de o chestie internațională, zicea Negri, ci *de pământul nostru*». Unii ambasadori însă, propuneau lui Negri să se clarifice situația prin arbitraj, în capitala Turciei, «ceiace ar fi eșit, spunea Negri, în paguba noastră și în folosul călugărilor.»

Dar acum mai interveniră și niște împrejurări în favoarea cauzei românești.

Unul dintre cei 5 Patriarhi, din motive personale, se jelui Statului român că mulți egumeni greci arendau moșiile mănăstirești pe ascuns pricinuind pagube Patriarhiei sale. Acest denunț a dat prilej primului ministru român, Neculai Crețulescu, să ordone aducerea la vistierie a tuturor arenzilor moșiilor închinat, și astfel se adunară la vistierie, în 1863, aproape 20 de milioane de lei, care au fost trecuți în bugetul țării.

Prin Ianuarie, acel an, au fost opritți călugării greci să exploateze pădurile mănăstirești, și cu aceste măsuri începe a li se suprima orice favoare în țară.

La împrutările ambasadorului rus din Constantinopol, cel mai aprig sprijinitor al Patriarhiilor, Negri răspunde că: «și noi am avea ca ortodoxi aceleași drepturi la sprijinul Impărăției Rusiei, ca și Grecii, care voesc să ne despoaie țara»; iar lui Aali-Pașa, când

îl vedeà că înclină spre folosul Patriarhiei, îi răspundeà că : «nu se poate răsturnà tratatul de Paris, care ne declară deplin autonomi, pentru trebile noastre lăuntrice» și că «nu este nimic mai lăuntric, de cât pământul nostru, care este în joc», apoi că : «Guvernul Otoman, nu puteà să nu țină seamă de opinia publică din țara noastră, de votul unanim ce se dăduse de curând în Adunare, fără de a se pune în cumpană, de a aduce iarăși tulburări nouă».

După ce Negri, primește un memoriu din țară, ca răspuns la măsurile luate în această afacere, el răspunde Domnitorului că : «Trebue secularizate în toată puterea cuvântului, averile mănăstirești, tot așa precum au fost ele secularizate pretutindeni în Europa, unde ele erau adevărate proprietăți ale bisericii și nu o usurpare și o cărciumărire ca la noi».

Erau în țară aproape 70 de mănăstiri închinat, posedând peste 600 de mo-

șii din cele mai mari și mai frumoase ale țării, prin munții cei mai bogați cu pozițiunile cele mai încântătoare din pământul românesc ; ele cuprindeau aproape a 70 parte a teritoriului și pe care locuiau peste 60000 de familii țărănești.

Intr'un memoriu prezentat de Negri Inaltei Porți, 1865, el dovedì cu extracte luate chiar din condicele mănăstirilor închinat, că ele fuseseră îndatorite să dea socoteală de veniturile și cheltuelile făcute cu administrarea acelor mănăstiri.

Văzând ambasadorul rus din Constantinopol că afacerea să trăgănează fără nici un folos, primește la urmă principiul despăgubirii ; atunci Negri face propunerea oficială și fixează suma despăgubirilor la 150 de milioane de lei turcești, rămânând ca într'un interval de timp, călugării greci să prezinte documentele cerute de comisiune, pentru a îndreptăți cererile lor. Negri

mai adăogă, că «dacă reprezentanții locurilor sfinte refuză prezentarea documentelor, o fac numai că nu le pot înfățișa, de vreme ce din ele s'ar vedeă că donațiile au fost făcute mănăstirilor băstinașe, și nu locurilor sfinte ; ș'apoi s'ar mai descoperi și condițiile sub care aceste donații au fost făcute și care condiții, nu au fost puse în lucrare».

Unii din călugări mai naivi, după multe șovăeli, prezentară o parte din documentele ascunse, ceiace dovedeă dreptatea lui Negri, că nu le convine să arate actele mănăstirilor.

«Negri văzând pe călugări așa de rău încurcați în propriile lor mreje, zice d. Xenopol, cere imediat Domnitorului, să depună cele 150 de milioane de lei turcești;» de oarece : «dacă oferta nu ar fi serioasă, ziceă Negri, se înțelege că Puterile ar înclină mai mult spre Rusia de cât spre noi». Rusia intervineă mereu, prin ambasadorul său, în fa-

voarea călugărilor greci; de aceia cu tot sprijinul dat nouă de ambasadorul francez și de Aali-Pașa, afacerea se urnea cu greu din loc. În Aprilie 1865, Negri fiind în țară după lovitura de Stat din 2 Mai 1864, scrie prietenului său, francezul Baligot, care se află la Constantinopol: «mă găsesc în focul cel mai înspăimântător al chestiei averilor mănăstirești; avem aface cu protivnici de seamă»; iar în altă scrisoare din Constantinopol, scrie lui Cuza: «Sunt grele ședințele conferinței și-mi trebuie toată răbdarea, pentru a mă menține cum mi-am propus în marginile celei mai depline moderații, față cu Rusia și cu călugării greci».

Mai arată în corespondențele sale cu Domnitorul, că are multă nădejde în sprijinul ce-l dă Aali-Pașa și în prietășugul cu ambasadorul francez.

În mesagiul domnesc din 6 Decembrie 1865, Cuza, comunică Adunărei, că se apropie deslegarea chestiunei a-

verilor dela mănăstirile închinat. Și în adevăr către sfârșitul acestei luni, se face un împrumut de 6 milioane de lei, care se depune la Banca Otomană din Constantinopol, după hotărîrea conferinței ambasadurilor din Stambul.

Dar Cuza și Negri, ca să asigure liniștea țării și în viitor, urmăreau planul să curețe cu totul țara de călugării greci, care cereau prin guvernul rus să poată fi îngăduiți pe la diferite mănăstiri bogate din țară ; de aceia printr'o lege din Ianuarie 1865, se declară biserica română de autocefală, păstrând numai comunitatea credinței cu Patriarhia greacă din Constantinopol.

Astfel Negri își vede îndeplinit idealul urmărit încă din vremea domniei lui Grigore Ghica.

Când Negri, ca tânăr, cu două decenii în urmă se află la Paris, la banchetul dat în ziua de Sf. Ștefan, pentru onomastica marelui erou al Moldovei, amintind în frumosul său toast despre mănăstirile

închinat, zicea : «Străbunii noștri au înzestrat școale și mănăstiri cu averi și moșii, astăzi prada unor călugări greci de prin munții lunei, dar bun este Dumnezeuul părinților noștri ! Veni-va odată ziua dreptății, unde fiecare va rămâne cu ale sale». Negri nu știa că această proorocie îi era dat lui s'o îndeplinească, că el era menit să pună umărul la mântuirea poporului de exploatarea călugărilor greci, punându-se astfel capăt unei afaceri, care apăsă asupra țării de aproape 40 de ani. (1828—1865).

* * *

Cât a stat Negri în două rânduri la Constantinopol, și-a câștigat repede simpatia ambasadurilor străine, prin vrednicia sa, prin sinceritatea caracterului său, prin bunătatea sufletului, și prin blândeța purtării sale. Pe urma războiului Crimeei întreține cu propria lui cheltuială, la agenția diplo-

matică română, pe bolnavii de orice naționalitate, pe care-i îngrijiă doctorul român Popovici ; eră și o vorbă printre diplomați, că «doctori fără plată numai la agenția românească se găsesc». Nevoiașii de orice naționalitate, găsiu sprijin și mângăere la agenția română a lui Negri. Românii erau acolo, ca la ei acasă. La îndeplinirea acestor datorii de umanitate, eră adesea sprijinit de secretarul său de agenție, Bordeanu. De obicei Negri stătea toată ziua la agenție și studiă chestiunile privitoare la nevoile țării : făcea scrisori la familia sa din țară și mai ales fiicei sale Iosefina, pe care o iubiă foarte mult. Trăia mai mult retras și în cercul a câtorva Români «cu care am singura plăcere, zicea el, ce o simt aice, de a vorbi limba noastră».

Agenția română eră într'o clădire modestă închiriată de guvernul român. Negri s'a gândit să răscumpere locul vechiului palat al agenției Domnilor

noștri, dela Mare, pe locul căreia rămăsese acum numai grădina și ruinele vechiului paraclis, numit multă vreme Bogdan-Serai și vândut de guvernul turcesc unui bătrân fabricant de tuiuri, Ahmet-Agà.

Pare că Negri n'a izbutit să convingă pe guvernul român, de a răscumpără locul lui Ahmet, pentru clădirea agenției românești.

Negri se interesă și de soarta Românilor din împărăția turcească.

Inima sa bătea pentru Românii de pretutindeni, până și din țările cele mai depărtate din Peninsula Balcanică. Purtă un deosebit interes și culturei românești; de aceia stăruiește încă din 1861 la ministerul afacerilor străine din Iași, ca să mijlocească la guvernul turcesc, ca : «Schitul Prodromul dela Muntele Athos să slujească și la instrucțiunea a o mulțime de tineri macedoneni, care, deși sub presiunea elementelor grecești, ce voesc a predomină

acolo, sunt geloși a conserva limba și tradițiile națiunei lor».

Cât a stat la Constantinopol, Negri reuși să desființeze paspoartele turcești pentru Românii călători prin Impărăția Sultanului și isbuti să facă valabile paspoartele românești.

Alt serviciu caută să aducă țării pe vremea unei mari crize economice.

Din pricina unei secete, care bântuia țara și tot Imperiul turcesc, la începutul Domniei lui Cuza, Turcia a fost nevoită să modifice politica sa vamală, reducând taxa de export dela 8 la 5⁰/₀ și urcând pe cea de import dela 5 la 8⁰/₀. Negri sfătuî pe Domnitor, în timpul acestei crize ca în loc să reducă taxa de export, dela 8 la 5⁰/₀ după cum făcuse Poarta, să o suprime cu totul; iar pe cea de import să o păstreze tot 5⁰/₀ spre a se întări situația economică a Principatelor-Unite și a înlesni negoțul.

Insă din pricina tulburărilor politice de atunci și a prefacerilor din țară,

măsurile economice luate, n'au izbutit să salveze greutățile financiare.

Cu toate acestea negustorii știau să prețuiască serviciul pe care Negri l-a făcut comerțului românesc cu secularizarea averilor mănăstirești și au căutat să-i arate recunoștința lor pentru aceasta. Pe când se află încă la Constantinopol, în 1863 și sprijiniă negoțul cu împărăția Sultanului, negustorii Capitalei au bătut în onoarea lui o medalie, cu următoarea inscripție :

COMERȚUL CAPITALEI ROMÂNIEI
REGUNOSCĂTOR

DOMNULUI CONSTANTIN NEGRI
PENTRU

RĂSCUMPĂRAREA BUNURILOR ZISE ÎNCHINATE.

O medalie la fel a fost bătută și de negustorii Râmnicului-Sărat.

Negri mai făcù un nou pas de eșire de sub tutela turcească. El propune Domnitorului să facă pe Statul turcesc.

ca să plătească Statului Român datoriile cu transitul depeșilor turcești, declarând, că orce întârziere, ar aduce refuzul nostru de a le mai transmite. Spre a crea un precedent, Statul Român încheie o convențiune telegrafică cu Rusia.

Aceste mari succese și altele la fel au pus pe Negri între fruntașii diplomației noastre vechi.

VIII.

VIAȚA LUI NEGRI LA TÂRGU-OCNA. MOARTEA SA

După detronarea silită a lui Cuza, în noaptea de 11 Februarie 1866, Negri s'a retras amărît din viața politică, ca să petreacă restul vieții sale liniștit în căsuța sa din Târgul Ocna.

În liniștita viață dela țară, el se simția mulțumit de serviciile pe care le-a adus patriei sale. Nu-i rămăsese altă avere decât această modestă proprietate, căci moșia sa Mânjina o pierduse încă din 1858, la datornicii care-l împrumutase cu bani pentru scopuri naționale ; de asemenea vânduse atunci

și proprietățile pe care le mai avea la Galați. Din ce-i rămăsese, își cumpărase o livadă cu căsuță lângă biserica Răducanu din Târgu-Ocna. Aici era vizitat adesea de personalitățile marcante ale țării, și continuă să fie sfătuitoarea tuturor în împrejurările grele prin care trecea țara adesea.

Când Principele Carol al României, a făcut călătoria sa de cunoștință a țării, s'a oprit la Târgu-Ocna, la 12 August 1866 și a fost găzduit în modesta căsuță a lui Negri. Onorurile de primire au fost făcute de sora sa Zulnia Sturza, soția presidentului Curții de Casație din Iași. Negri însoți pe Principe în vizitele sale la ocnele de sare și la penitenciar, unde erau internați peste 400 de deținuți.

De atunci și-a schimbat Negri sentimentele protivnice Domniei Principelui străin.

Imprejurul casei, Negri făcuse o frumoasă livadă cu pomi roditori și o gră-

dinărie de zarzavat, cu care se ocupa singur în orele lui de răgaz. Mai ales îi plăcea să cultive toate varietățile de varză și se lăuda prietenilor care-l vizitau, cu verzele sale de Bruxelles, roșii și crețe, care erau de o rară frumusețe.

Pomii roditori îi cumpărase pe când era agent la Constantinopol, din Brusa, și din alte localități din Asia-Mică, și-i trimitea la locuința sa din Galați; când a vândut casele, a trimis și a răsădit cea mai mare parte din ei în livada dela Târgu-Ocna; avea o cultură aleasă de: caiși, piersici, portocali, rodii și alți arbuști de care îngrijiă credinciosul servitor Ghiță, în lipsa stăpânului său.

Negri ținea să nu se mai amestice în politica tulburată a țării, ci să-și petreacă viața citind corespondența cu prietenii săi, din care unii ocupau demnități înalte. Adesea era vizitat de: Alecsandri, Iacob Negruzzi, Elena, Doamna dela Ruginoasa ș. a. dela care mai afla noutăți despre deasa prefacere

politică. Aici i se trimiteau reviste, ca *Convorbiri literare* dela Iași, și «*Trajan*» dela București.

De multe ori se desfătă cu cercetarea bogatei sale colecțiuni de numismatică, pe care și-o procurase în călătoriile sale, cheltuind sume mari de bani. El aranjase singur această comoară în cutiute de toate formele și de toate mărimile.

În unele erau monezi și medalii de aur foarte prețioase. «Fiecare din ele îi reaminteà un colț de lume călcat de el, ziceà Alecsandri, un incident al vieței sale de călător, o anecdotă mai mult sau mai puțin interesantă».

În momente de strâmtorare bănească, se despărția de câte una din ele, cu mare părere de rău, și își îndeșulă nevoile, or îndulcià suferințele multor nevoiași, care căutau ajutor la ușa sa.

În 1868 erà necăjit cu niște procese pe care le-a avut cu Ministerul Instrucțiunii Publice; și cu toate sentințele câștigate, erà nevoit să mai alerge pe

drumurile grele ale țării de jos, pela Curtea de Apel din Focșani, în afacerea școlei italiene de fete, din succesiunea Roșca Codreanu din Bârlad.

În vreo două rânduri, în anul 1869, a fost silit de prieteni să părăsiască viața sa liniștită de țară. Prin Noemvrie 1868, căzând dela putere partidul liberal, îi urmă cel conservator; în timpul guvernării căruia se petrecuse unele turburări evreești în țară.

Și cum pe atunci guvernul se rânduia foarte des la cârma statului, eșise vorba despre guvernele de iarnă și de vară. În zece ani, dela 1866 până la 1876, se strecurară douăsprezece ministere. Prin Martie, 1869 disolvându-se Camerile, guvernul, ca să se poată folosi de experiențele politice ale lui Negri, îi puse candidatura ca deputat al capitalei. Negri însă, refuză categoric această onoare. Cu toate acestea Bucureștenii îl aleseră ca deputat fără voia lui. Pe atunci se petrecură vestitele scandaluri.

și ingerințe electorale cu popa Tache. Negri refuză să ia parte la desbaterile Adunării și adresează prietenului său Vasile Alecsandri, următoarea scrisoare din Târgu-Ocna, pe care acesta o citi în ședința Adunării deputaților, dela 12 Maiu 1869.

Domnule Alecsandri,

«Dumitale îți pun sarcina, de a arăta d-lui Președinte al Consiliului, că pe cât m'am simțit înalt onorat cu alegerea mea de deputat, în însăși capitala țării noastre, cu atât rămân și întristat d'a nu putea răspunde la a ei încredere, atât de falnică pentru mine.

S'ar părea că rămân asemenea îndărăt și în datoriile mele, ca ale fiecărui cătră țara întreagă; dar destul m'am zbuclumit și eu în timpul trecut și astăzi nu-mi rămâne decât a face loc altora, nu numai cu călduroasa dorință pentru binele obștesc, dar mai tineri, mai cu știință de lucrurile pre-

zentului și mai cu bună sănătate, decât mine».

Amicii îl felicitară pentru această independență a caracterului său ; după mari stăruințe, el primi tot în acel an să facă parte din comisiunea pentru delimitarea granițelor țării spre Austro-Ungaria. Din această comisiune mai făceau parte și Panaite Donici și colonelul Pencovici, mort la Galați, ca general și reprezentant al României în Comisiunea Danubiană.

Toată vara Negri cutreeră dealungul munții din Oltenia, dela Dunăre până la Buzău, vizitând mănăstirile și lăsând interesante impresiuni în corespondența cu prietenii săi ; — dar sosind iarna și schimbându-se guvernul, încetă toată activitatea comisiunei de delimitare și Negri se întoarce la Târgu-Ocna.

Raportul făcut în Septemvrie către Kogălniceanu, ca prim-ministru și ministru de interne, este ultimul act ofi-

cial al lui Negri ; și cu acest prilej se vede caldul patriotism al acestui bun român.

Anul următor, 1870, cu războiul Franco-German, eră pentru Negri anul de multe și variate dureri. El îl numește «anul de doliu, de sânge vărsat, de nenorociri nenumărate». În adevăr sănătatea sa eră șdruncinată, dar mai mult îl sdrobise moartea la Țigănești lângă Tecuci a *Catincăi Vogoride*, sora sa vitregă.

Bolnav și necăjit, căci mijloacele materiale scăzură simțitor, Negri făcea adesea cu diligența, «căci nu mai pot suferi cuștile cele ale trenului» ¹⁾ zicea el, drumul la moșiile lui Conachi: Nămolosa, Țigănești, Domnești ș. a. pe la Tecuciu, la Galați ori Brăila spre a regulă succesiunea averei pentru nepoții săi.

Pentru un om cu vrâstă înaintată ca Negri, și cu greutatea lui bănești, anii răi cu inundații și erni grele au fost

¹⁾ Se construiuse atunci linia ferată Bacău-Mărășești.

o povară cu mult mai mare. Asemenea an a fost 1871—72.

Un ger atât de mare eră în iarna aceluia an, cum nu s'a mai pomenit în Europa, de pe vremea războiului dintre Napoleon și Ruși la 1812. Dunărea nu s'a desghețat 70 de zile, dela 23 Dec. până la 1 Martie. Negri se temeă să nu-i degere pomii din livadă. Primăvara au căzut ploi torențiale, care i-au stricat sămănăturile și revărsându-se râul Trotuș, care treceă prin grădina sa, i-a făcut multe stricăciuni. Vara pe căldurile tropicale neputându-se duce pentru căutarea sănătății la băile dela Slănic din apropiere, găsiă ca omul nevoiaș, că este mai nimerit «să se scalde în răcorosul Trotuș, căci este mai patriarhal, mai puțin costisitor și mai ales lesnicios», scriă el în corespondența cu prietenii săi.

Cu locuitorii nevoiași din târg, fără deosebire de vârstă și naționalitate, Negri eră bun, blând, darnic și milos.

Deși nu iubiă pe evrei, totuși ajută pe cei nevoiași și cinstiți, cari căutau sprijin la ușa sa. Toată evreimea din împrejurimi lăudă dărnicia și bunătatea lui «cuconu Costache din Târgu-Ôcnei.»

Pe câți săteni nevoiași nu i-a căpă-tuit Negri! La câți nu le-a agonisit existența, recomandându-i să lucreze la salinele ocnei, pecând nu erau exploa-tate ca astăzi de Stat!

În ultimii ani ai vieței, trăia în adevărată lipsă! Cu toate acestea nu încetă să poarte de grijă sătenilor lip-siți, cari așteptau mila și ajutorul de-la boer.

Cu câteva luni înainte de moarte n'avea de multe ori cu ce să-și plă-tească o căruță ca să-l ducă la Mircești, la moșia prietenului său Alecsandri, «ca să mai uite nițel prezentul, care tăbă-răște asupra trecutului» cum zicea el. Acolo stăteau de vorbă «ca doi bătrâni, cari au văzut multe, ca omul în casa lui; noi vorbim de vremea noastră a

amândorora, că pe vremea de mult eră mai bine ca acum» spunea el.

În ultimele zile ale lui Septemvrie, suferea grozav de stomac, și răcind într-o călătorie pe o ploae torențială, căpătă un junghiu, care-i răpuse zilele la 28 ale lunei, anul 1876. În mormântarea i se făcù peste 3 zile la 1 Octomvrie, în mijlocul puținilor, dar adevăraților săi prieteni, în curtea bisericii logofătului Răducanu-Racoviță din Tg.-Ocna, lângă zidul altarului. La mormânt ținù M. C. Epureanu o frumoasă cuvântare. Negri a murit în vârstă de 63 de ani.

«Soarele frumos de toamnă luminea în colțul Moldovei dela Ocna, ducerea la mormânt a rămășițelor unuia din iubiții fii ai poporului român», scria în gazeta «Timpul», poetul Mihail Eminescu cu ocazia morții lui Negri.

«Poet în momentul de răgaz, zicea el, prozator eminent și patriot bun, cu inima dreaptă și fără patimă, și cel mai distins diplomat al țărilor româ-

nești, Costache Negri trăia retras la Târgul-Ocna cu amintirile unei vieți bogate, închinată întreagă acestui popor, acestei țări».

«Astfel pământul românesc primește în brațele sale pe copiii săi adormiți, cu aceeași blândetă ca sânul mamei; el, în care zac comorile trecutului nostru, își adaugă câte o nouă comoară, și astfel ni se face mai scump, tot mai scump. Dormi, Costache Negri, în pământul din care te-ai născut, pe care l-ai iubit, pe care l-ai apărat viața toată și fie-ți țărâna ușoară, și reamintirea veșnică».

Iată cum l-a prețuit Eminescu pe Negri, și ca personalitate politică românească:

«Unul din cei mai nobili bărbați ai Românilor, Costache Negri, reprezintă, nu numai cel mai curat patriotism, și caracterul cel mai dezinteresat, dar și o capacitate extraordinară, căreia-i datorim în bună parte, toate actele mari

săvârșite în istoria modernă a Românilor».

«El a refuzat coroana domnească ce i se oferise în 1859, preferind a rămâne un simplu cetățean; el a sprijinit până la urmă unirea țărilor; el ca reprezentant al României la Constantinopol, a făcut să se recunoască alegerea îndoită, a lui Alexandru Ioan; a pregătit secularizarea moșiilor mănăstirești, și-a înlăturat greutățile ce se ivise în urma acestui act»,

«Retras de zece ani în viața privată, în orașelul Ocna, el ne dă exemplul vieții cele mai modeste, deși avea drepturile la onorurile cele mai mari».

D. Iorga scrie următoarele despre personalitatea lui Negri:

«Negri era o frumoasă figură de idealist, care putea scrie versuri frumoase și proză plăcută, fără să fie pentru aceasta nepotrivit pentru misiuni diplomatice, și pentru funcțiuni publice, cu greutate și răspundere; ar fi fost

un Domn cu putință; vârsta lui însă, eră și vârsta concurenților din partidul național; talentul lui, în nici o privință nu eră mai mare decât al lor. De bună seamă, că, dacă împrejurările n'ar fi impus pe Cuza de Domn, atunci Kogălniceanu sau Negri aveau soarta de a fi aleși».

D. Gârleanu îl caracterizează astfel pe Negri:

«Și-a iubit țara cu o dragoste sălbatică aproape. Nu s'a uitat o singură clipă la interesele, la familia, la sănătatea lui. Nimica nu putea fi pus mai presus de țară și Domn. A respins totdeauna orice răsplată, care pe alții i-ar fi încântat, orice onoruri cari pe alții i-ar fi îmbărbătat. N'a lingușit pe nimeni, ba, mai mult, uneori când prietenii și chiar Domnul stăteau în cumpană, el mergea drept și își spunea cuvântul fățiș, fără șovăire. Iar când după marea faptă împlinită, i s'a părut că alții sunt meniți să ducă soarta

țării mai departe, a eșit din luptă, s'a dus la moșia lui, și nimic nu l-a mai putut face să iasă din umbra pe care înșă-și strălucirea faptelor lui i-o așterneă ocrotitoare».

Multă vreme mormântul marelui Negri a stat părăsit, și fără niciun semn, că subt el zace îngropat unul din cei mai marcanți bărbați de stat ai României. Elena Doamna, soția prietenului său Cuza, în vizitele ce făcea adesea familiei nevoiașe a lui Negri, s'a îndurat să-i ridice o simplă cruce la mormânt!

Dacă a murì sărac, este pentru bărbatul de stat cel mai neperitor dintre epitafuri, zicea Thiers, cu toate acestea este o datorie de recunoștință pentru cei vii, care au chemarea purtării de grijă a binefăcătorilor țării, scăpați, să le venereze memoria după moarte și să-i arate veșnic prin mărturii văzute, că pildă pentru generațiile care se rădică.

IX.

NEGRI CA LITERAT

A. Poezii.

Negri erà în curentul de idei al timpului său. Posedà o cultură solidă potrivită cerințelor și nevoilor societății în care trăia.

Cunoștea multe limbi moderne.

În tinerețea sa a trăit sub influența directă a tatălui său adoptiv, cel mai venerat literat și poet al timpului, logofătul Costache Conachi.

O mare parte a activității sale, a desfășurat-o în liniștea naturii, la moșia sa Mănjina, în societatea celor mai mulți

tineri culti din amândouă Principatele și mai ales a prietenului său poetul Vasile Alecsandri. Pretutindeni stăpâneă în țară spiritul poetic al lui Kona-chi, — la care domneă curentul romantic și nota populară a doinelor românești.

«Negri a scris proză plăcută și versuri bune», spune d. Iorga, Despre poeziile lui, V. Alecsandri, într'o scrisoare către Alecu Hurmuzachi, ziceă următoarele la 1868:

«Amicul nostru este un adevărat poet; însă niciodată nu a voit să se încreadă în geniul său poetic; cu toate acestea bagajul său literar este izvorît dintr'o inimă mult simțitoare, și poartă sigiliul unui talent de întâiul ordin».

Alecsandri petreceă foarte des vara la moșia prietenului său «veselă, primitoare și evlavios de ospitalieră».

Aici se află și sora lui Negri, Elena sau Elenco după moda grecească a timpului; cu amândoi Alecsandri eră prieten până la frăție și din iubirea

lor s'a născut pentru literatura noastră minunate poezii. «Delicatelor simțiri brodate pe motive romantice, se datoresc în literatura noastră, fără nici o excepție, zice d. Iorga, cel mai deplin, mai cast și mai adevărat monument închinat uneia din acele pasiuni nobile, cari înalță sufletul unui scriitor la culmi, pe care niciodată cugetarea singură, pe aripile inspirației obișnuite, nu le-ar fi atins».

În primăvara anului 1846 Elena Negri se îmbolnăvi și familia se hotărî s'o trimită în țările depărtate ale Sudului unde eră nădejdea unei sănătăți depline. Ea plecă din țară, cu dorul poetului, reținut de interese la București:

Te duci iubită scumpă, în țarmuri depărtate
Venetia te-așteaptă zâmbind la visul tău!

Prin Iulie trece și poetul prin Constantinopol la Venetia unde se întâlnește în Septemvrie cu draga lui Ninetă,

«Dulce inger de blândeță»

Acolo Alexandri s'a plimbat pe lagune

Cu Nineta'n gondoletă ;

dar în primăvara viitoare, Elena se va
stinge la Constantinopol,

Ca un cântec. ca o floare
Ca un fulger luminos.

Atunci Alecsandri a închinat frumoasa
sa poezie *Steluța*, iubitei sale Elena, celei

Pierdute în neagra veșnicie

.

Steluței zâmbitoare

Dincolo de mormânt !

De durerea acestei pierderi poetul
va călători mult în Răsărit, mânat de
dorul iubitei sale :

Inchinându-i imnuri ca lui Dumnezeu.

Cea mai blând-a mea gândire

Cea mai gingașă simțire

Ție numai, numai ție

Se închin pentru vecie

Ca la însu-și Dumnezeu !

În lunga sa pribegie, poetul mereu
o cântă :

Scump odor, dulce iubită
Unde-i fața ta slăvită?

Pierderea acestei scumpe ființe, a fost
pentru Alecsandri legătura nedespărțită
toată viața de prietenul său Negri.

Și Elena Negri i-a rămas

... icoana mult slăvită
A celei ce în lume a fost îngerul meu ;
Și ora tristă'n care sburând la Dumnezeu,
Ne-a dat cea de pe urmă a sa dulce privire
Unind mâinile noastre în veșnică 'nfrățire.

De atunci între ei s'a legat cea mai
strânsă prietenie, scriindu-și unul altuia
când erau despărțiți în călătorii; A-
lexandri-i zicea :

Prietenul meu Negri, iubit și dulce frate
Îți scriu aceste strofe din locuri depărtate.

Aiurea Alecsandri i se adresează
astfel :

O Negri, scumpe frate, cât vom trăi în lume
Cu multă 'nduioşare, şopti-vom aste nume,
Şi câte ori în viaţă cu drag le vom şopti
Cu drag unul la altul frăţeşte vom gândi.

Şi cu drag îşi aminteau ei de întâmplările copilăriei lor, de ori unde, dela Mâunjina sau din pensionul francez din Iaşi.

Dureri sau veselie, orice vie simţire
M'apropie de tine c-o dulce-înfrăţire

Când afacerile politice, nu-i ţineau depărtaţi unul de altul, Alecsandri petrecea ca în 1845 la ospitaliera moşie a prietenului său, făcând plimbări în serile liniştite de primăvară, pe câmpiile acoperite cu holde mănoase.

Din discuţiile lor despre literatură, eşiau subiecte cu teme din viaţa poporului dela ţară, de credinţele lui fantastice şi superstiţii ca *Mireasa strigoiului* «temă transcrisă pe registrul superior al romantismului apusean», zice d. Iorga.

Ei și-au împărțit subiectul «*Mireasa strigoiiului*» în două părți :

În partea întâia, Alecsandri povestește despre un frumos și tânăr voinic, care plecase dela logodnica lui în miezul nopții spre casă. Pe întuneric, zărind în depărtare o lumină, se apropie de ea și cade într'o prăpastie, unde murind fără îngrijirile bisericești, se prefăce în strigoiu.

Partea a doua e versificată de Negri. În această parte, logodnica, după ce-și jelește câtva timp iubitul, și cum

....în lume au hotare
Orice chinuri cât de mare,

se mărită cu un tânăr din sat. Pe când nuntașii petreceau noaptea, ca la țară în bătătura casei, cu danțuri și cântece de bucium, deodată se arată pe vârful unei coline din cimitir, o cruce de jăratie; atunci,

Veselia contenește
Văzduhul se innegrește

Și'n furtună clătinat,
Codrul de sălbatici feară
Ce răcnesc, urlă și sbiară,
De un huet spăimântat.

Și în spaima care a cuprins pe nun-
tași, un strigoiu iese

...de sub pământ
S'arată ca o muștrare
Și'n mireasă cu uitare
Svârle țarnă din mormânt,

răpește pe mireasă, și

Ca săgeata iute-o duce
Lângă el sub sfânta cruce
S'o îngroape în mormânt;

dar miezul nopții trece,

Căci glas de cucos răsună
Și strigoii toți s'adună
Subt pământul blestemat!

Mireasa și-a pierdut mințile de groază,
și a douazi a fost găsită leșinată, ți-
nând în brațe crucea; poetul încheie cu
următoarea morală:

Vă feriți fete frumoase
De simțiri necredincioase,
Căci strigoiu'nfricoșat
Ca răsplat-ades 'sosește
Din mormânt crud vă răpește
Când în vină v'au aflat !

În acelaș an 1845, compune tot cu Alecsandri în două părți, poezia: *O noapte la țară*, sau *O noapte la Blânzi*, moșia lui Konachi, din ținutul Tecuciu, unde se găseă și Elena Negri. După propunerea Elenei, Alecsandri dezvoltă prima parte a poeziei cu ideile: Câmpia-Noaptea-Poezia-și Amorul; iar Negri partea a doua, cu ideile: Mâhniciunea-Prieteșugul, Luna-Trecerea nopții către zi-Despărțirea-și Alinarea, — idei propuse de Elena Negri, și pe care le-au dezvoltat formând câte o strofă din fiecare idee.

* * *

Elena Negri eră bună prietenă cu o tânără franceză Emilia Reymond, foarte inteligentă și cu bună pricepere pentru operele spiritului. Ea jucase un rol

însemnat în societatea tinerilor moldoveni, de care pomeneste și Ioan Ghica în *Scrisorile sale*. Aruncată de greutatele vieții în țara noastră, muri în Martie 1849 și soarta ei o descrie Negri în poezia «*Moartea Emiliei*». Dorul de patrie și de neamuri, i-au covârșit viața :

.... de patria mult iubită
Maică, frate și surori.
Instrăinarea cumplită
Ș-ale morții reci sudori,
Au cuprins tânăra fată
Rătăcită'n depărtare.

Și acum prin moartea ei :

De-a vieții grea povară
De necazuri, de strădării
De chinuri și de oftat
De plânsuri și de jelanii
Azi de toate a scăpat !

Dar moartea puse capăt bucuriilor, podoabelor și tuturor deșertăciunilor acestei vieți. Cu moartea Emiliei, va închide mormântul și orice amintire de-

spre această sărmană străină ; iar pentru părinții ei, spunea Negri :

Nici o piatră cât de proastă
A vă însemna nu poate
Unde-i pusă fiica voastră.

Și pe când se înălțau clădiri grele și
costisitoare deasupra mormintelor celor
bogați, peste a celor săraci ca a Emiliei

.... numai vântul cu mânie
Noaptea strașnic viscolește ;
Iar a lunii albi făclii
Printre nouri răsbucnește.
Atunci pe-o groapă uitată
Iarba tremură, s'alină
Și de vifor clătinată
Par'că geme și suspină !

* * *

În această epocă de sentimentalism, a avut și Negri momentele sale de succese, cu poezii dintre care unele ca «*Tânăra copilă*» scrisă la 1845 și *Ciuda de amor* au fost cântate prin saloane, și prin târguri de lăutari, după melodiile

aranjate de tânărul artist, poet și muzicant italian Corradini.

E dragostea unei fete dela țară, care pleacă de-acasă, noaptea pe lună, pe când :

In valea depărtată
Dulce buciulul răsună.

De teamă să nu fie văzută :

Grabnic și cu pas ușor
Se pornește fetișoara
Iar de gânduri și de dor
I se bate inimioara !

In această luptă între cuget și inimă, ea face câțiva pași, se oprește, frica o cuprinde și la urmă biruește inima :

Dar oftând, la el gândește
Și iată că-s amândoi.

Și poetul dând liberă impulsione inimii sale, care biruește judecata sănătoasă îndeamnă astfel pe copilă :

Mergi la sânu-i să te strângă
Tu cu negrele cosițe,
Nici gândi să fii nătângă
Drăgălașa mea fetiță !

Iar puterea acelui sentimentalism vi-
novat al epocii, o vedem și din părerile
poetului despre dragoste, căci :

În dragostea aprinsă,
Singure acele ceasuri
Sunt de scârbă necuprinse.
Într'a vremii grabnici-pasuri
Numai vântul tinereții
Suflă vifor înfocat,
Iar în ghița bătrâneții
Focul rece s'a curmat.

Iată pentru ce fetița nu trebuie să
stea la îndoială :

Mergi fetiță sprâncenată
Și-urmează inimii tale,
Căci amar vine de-odată
Vremea plânsului de jale ;
Unde-atunci neconținut
Vezi cu inima ta mută
C'a fost vremea de iubit,
În junețea ta trecută !

Tot asemenea în poezia «*Ciuda de amor*» compusă în formă populară, la Mânjina, în anul 1846, se repetă cunoscuta strofă cu blestemul iubirei fără nădejde:

Ah, tu dormi, dormire-ai moartă
Și eu fac venin la poartă.
Ah, tu dormi de somnul greu
Răsplăti-ți-ar Dumnezeu!

Sau iubirea nenorocită și desperată,
care pândește momentul răsbunării :

Inșelatu-m'ai odată
Dar apoi, să știi tu bine
Că nu scapi fără răsplată
Sau din cer, sau dela mine !...

În poezia «*Stelele*» scrisă la 1845, aseamănă ochii iubitei perdută în «neagra veșnicie», cu lucirea stelelor de pe cer :

Ochii tăi ca voi, o stele
Erau blânzi și luminoși,
Și pe calea vieții mele
Doi luceferi mângâioși.

Privirea stelelor care răsar și apun,
îi deșteaptă amintirea chipului iubitei
sale pierdute și poetul se întreabă :

Pentru ce, voi stele multe
Imi vorbiți așa cumplit
De dureri ce nu-s trecute,
Care nu s'au potolit?

* * *

Pentru ce treziți în mine
Suvenirul amărât
Al iubitei dulci lumii
Care'n viață mi-au lucit ?...

de aceia :

Inima-mi suspină
Când privind cu mare dor
Tainica văpae lină
Ce-aruncați în tainic sbor !

Insufletit de ideile înaintate ale apusului, Negri a lăudat o singură faptă a lui Mihai Sturza, care prin Obșteasca Adunare a țării, decretase desrobirea Țigănilor Statului și a mănăstirilor, la 31 Ianuarie 1844.

Negri, ca și Alecsandri au cântat în versuri această desființare a unei părți din robia neagră, căci; zicea Negri:

Cruda vânzare de oameni, și mai cruda despărțire
A fiilor de părinți, prin tirana neagr'orbire,
Fie veșnic blestemată! Și ca Iuda vânzătorul,
Cine vinde, vândut fie, și vândut cumpărătorul!

Destul neamule, robire,
Te trezește slobozit,
Căci glasuri de omenire
In sfârșit s'au auzit!

Moldova se va simți mândră de această desrobire a unei părți din neamul omenesc, încât:

De-acum țară strălucită, te'ngâmfează, te mărește
Și recunoștința vie a fiilor tăi primește.

În seara acelei zile, după serbare s'a dat un banchet și între invitați erau și câțiva bulucbași ai Țiganilor din Iași. Cu acest prilej, Negri compuse un tuast: «*Urarea*» în felul *plugușorului*, care ajunsese popular pe vremea aceea în toată Moldova.

Sculați
Măi frați
Sculați !....
Din greu somn vă deșteptați
Și v'adunați
Fii și tați
Căci bir nu dați.
Și de Pângărați
Sânteti scăpați
Răscumpărați.....
Deci turnați
Și închinați
Mulți ani la deputați
Și din inimă strigați
Ura,
Măria Ta !....

Alecsandri slăvise de asemenea, aceeași zi de desrobire, zicând :

Te slăvesc o zi ferice, sfântă zi de libertate.

Legea însă nu și-a avut efectul dorit decât mai târziu, pe vremea Domniilor lui Grigore Ghica și a lui Alecu Cuza.

Tot la Mânjina compuse Negri în anul 1841, și poezia «*Călugărița*» după întoarcerea sa din Italia. Unii au crezut

că poetul și-a cântat în această poezie exilul său dela Târgu-Ocna, pe când ea pare a fi inspirată de viața sorei sale Evghenia Negri, călugăriță la mănăstirea Văratice.

In această poezie Negri compătimește

.... Soarta hotărâtă ființei călugărite

Ce 'n zadar la cer suspină, cerând ceasuri fericite.

Legile aspre ale acestei vieți, o desparte de lume, de rude și-i impun numai sacrificii; deci călugărița nu-i decât:

O năframă inegrită, udă'n lacrăme de jale,

și la care chiar jurământul călugăresc,
e adesea biruit de simțirea firească.
Iată de ce răsună prin mănăstiri:

Multe vaete amare, mult suspin de grea urgie.
Ș'o nădejde viitoare-a unei biete vieți mai lină,
Slab zâmbește 'n întuneric ș'abiă sufletul alină.

Negri cunoștea bine istoria neamului său și răsfoise adesea cartea de istorie ușoară și plăcută a lui Dionise Fotino,

care erà pe atunci la modă și în mâna multor boeri cu știință de carte. Din prieteșugul cu Bălcescu învățase să prețuiască isvoarele de unde se deslușește istoria neamului. Negri citise la moșie «*Puterea armată și arta militară*», a lui Bălcescu, publicată în foaia științifică și literară din Iași, tipărită apoi deosebit în broșuri pe cheltuiala sa și a lui Kogălniceanu.

În poezia «*Pentru Bălcescu*» scrisă la 1846, Negri admiră însușirile istorice ale prietenului său; stăruința și răbdarea cu care cercetează comorile ascunse ale vitejiilor strămoșești.

Astă muncă, astă râvnă au în sineși mulțumirea,
Căci tu ești întâi avutul ce culegi cu răsplătire
În comori necunoscute, ce-au fost pradă de uitare,
Din a căror bogăție tu reversi imbelșugare.

Pentru iubirea ce-i arătă lui Bălcescu să nu socotească drept piedică granița Milcovului, și-l invită mai des pe la moșia sa,

.... la Mânjina ce jelește

Căci norocul nestatornic de prieteni o lipsește...

Când peste câțiva ani, la 1852, Negri află că prietenul său Bălcescu a murit în mizerie pe plaiurile streine ale Palermului din Sicilia, unde mersese pentru căutarea sănătății, inima sa simțitoare a fost cu totul îndurerată.

*
* *

În cele două decenii înainte de Unire, este epoca poeziilor naționale și eroice atât de gustate de popor.

În timpul acesta compuse Bolintineanu frumoasa sa poezie «*Mama lui Ștefan cel Mare*», cântată pretutindeni în toate straturile societății, pe melodia compusă de talentatul poet și muzicant italian Corradini. Acelaș subiect îl cântase înainte și Gheorghe Assachi, cu mai puțin talent, în a sa poezie: *Ștefan înaintea Cetății Neamț*; iar la 1848, Negri aflându-se la Londra, descrie și el același subiect în poezia «*Războenii și Neamțu*», dar cu un succes mai slab decât a lui Bolintineanu. Cu toții se inspirară după «*O seamă de cuvinte*» a cronicarului Neculcea.

În alte poezii naționale «*Codrii Vasluiului*», scrise tot în anul 1848, Negri descrie atacul meșteșugit a lui Ștefan împotriva Turcilor la Rahova :

Când fără veste bucium răsună
Surle și tobe, răcnet turbat
Și dau năvală cruntă, nebună
În Musulmanul cel spăimântat !

Arcașii dela Orhei, în frunte cu serdarul Hâncu, și sutașii săi, fac atunci minuni de vitejie, sdrobind mândra oaste turcească compusă din

Tătari spahii și Timarioți
Anadoleni viteji călare
Crucei creștine mari dușmani hoți.

Turcii scapă cu fuga din focul atacului, într'o învâlmășală neauzită la 10 Ianuarie 1475.

La Mânjina, mai compune Negri și alte poezii, unde se vede influența populară a doinelor: Hora haiducească, Cântec, Cântec haiducesc, Doina, Doina haidu-

cească, unde el compătimeste soarta poporului obijduit de grele dajdii, de năpăstii și de tot felul de nedreptăți.

Pe când se află la Iași, în 1843, face o scrisoare versificată prietenului său poetul și muzicantul Corradini, despre care am amintit. Acest Coradini era un diletant artist, cu frumoase însușiri de pictor, muzicant și poet. A scris bune versuri, a făcut tablouri de pictură și a pus pe melodii multe din poeziile populare ale poezilor timpului, melodii care s'au cântat până pe vremea noastră, astfel e cântecul «*Mamei lui Ștefan cel Mare*» de Bolintineanu. Plecând la Paris, Corradini a lăsat frumoase versuri, în care a salutat patria sa adoptivă și pe prietenii părăsiți. Negri, Alecsandri, Kogălniceanu, Bolintineanu, i-au prețuit talentul artistic. Negri, cât a stat la Iași în casa lui Konachi, se întâlnea adesea cu artistul Corradini, pe care l-a avut oaspete la Mânjina și cu care a strâns o prietenie aleasă.

De mult nu-l văzuse prin Iași, și nici
o scrisoare nu primise dela el,

Nici măcar vreo două slove ca să-mi spui tu ce
[mai faci?

De ești sănătos, voinic sau în așternut de zaci?

Negri însă aflase că prietenul său fusese de curând la bal :

Că deși nu vii la mine
Dar aiure tot te duci ;
Și că-ți pare tare bine
Când te duci pe la dueduci !...

Ca să deștepte interesul prietenului
ce l'a uitat, Negri îi adresează scrisoarea
în versuri, pentru

Că de dânsa tu pătruns
Șă te-aprindă'o pară vie
De a-mi face un răspuns.

Ca să știu de ești în viață
Deși poate-ai pătimit
Și să gust dulcea dulceață
De-a află că n'ai murit !

În «*Hora din Răducăneni*» Negri dă
dovada unei puternice simțiri patriotice,

pe care o expune frumos într'o poezie reușită ca formă și ca idei. Această poezie e scrisă în 1857. Cu un an înainte compusese Alecsandri frumoasa sa «*Horă a unirei*» care se respândi repede în toate colțurile țării, contribuind mult la deșteptarea simțului și interesului pentru Unirea Principatelor. Hora din Răducăneni a compus'o Negri cu prilejul unei petreceri la moșia prietenului său Lascar Rosetti, din ținutul Fălciului.

Iată acea frumoasă horă, care se făcū foarte cunoscută pe vremea Unirei.

Roata'ntinsă și voioasă
De fetițe și flăcăi,
Pe o pajiște frumoasă
Bătea hora din călcăi.
Plete 'n vânt și ochi 'n foc,
Uitătoare de nevoi;
Hora se 'nvârtea pe loc
Înainte și 'napoi.

Și-mi părea Românul vesel cum bătea, bătea 'n
[pământ
Fiu al celor din vechime, uite-ți astăzi în mormânt,
Ce pe timpi de voinicie, apărând hotarul lor,
Cu păgâni, dușmani credinței jucă'n sânge și'n omor,

Cu sudori, cu chin amar
 A muncit întreaga vară
 Sub 'un soare de pojar
 Ca s'aducă roadă 'n țară;
 Iar acum jucând mereu
 Se 'ncingeă hora mai tare,
 Foc de soare, chin și greu
 Le sădise în uitare.

Și-mi părea Românul astăzi fiu al zilelor trecute
 Ce-au văzut în astă țară, lupte-amare, mii și sute.
 Când strămoșii apărară, gloata toată, mari și mici,
 Țara, legea și Apusul cu-a lor piepturi de voinici!

«Oliolio Român bărbate,
 Mai deșteaptă-te măi frate!
 Căci de tine joc își bate
 Soarta cea fără dreptate».
 Și jucând așa cântau
 Toți în horă la răcoare,
 Stol de vulturi ei păreau
 Sburând roatea pe subț soare.

Și-mi părea mereu Românul, uitător de-a lui nevoi
 Că joacă jocuri bărbate cu avânturi de răsboiu.
 Chiar și astăzi, când e 'n horă, strălucește pe-a
 [sa frunte
 Viitor de danț mai ager și de hore mult mai crunte!

*
* * *

În epoca de asuprire și de încătușare
 a gândirei, fabulele erau adesea forma
 obișnuită de manifestare a gândirilor.

S'a păstrat dela Negri o parte din fabulele sale versificate precum :

«*Floarea Caprei*» unde Lupul, stăpânitorul ținutului și-a cumpărat tăcerea dregătorilor săi cu slujbe grase. Astfel Ursul, Peștele și Măgarul, care se pregătiră pentru o strașnică opoziție, au tăcut când :

Le dete o vizunie
Și-un râu mare de 'notat
Iar măgarului sâmbrie
In cât toate s'au uitat.

Și astfel fără temere de opoziție, Lupul arunca tot felul de biruri pe răbdătorul popor de dobitoace. Și fiindcă într'o călătorie făcută la neamul căpresc, la rudele soției sale, Doamna Capră își pierduse diadema dintre coarne, Lupul născoci birul nou numit *Crinul caprei* sau *Floarea caprei*, pe care trebuia să-l plătească toți supușii împărăției sale.

In fabula, *Fluturul și Toporașul*, modesta floricică toporașul, nesocotită și

părăsită la umbra copacilor din pădure,
se tânguia către prietenul său fluturașul de obiceiul lumii de a se lăsa amăgită de reclamagii, care-și trâmbițează pretutindeni meritele; acestora :

Toți se'nchină
Ca la un soare
Plin de lumină
Atrăgătoare ;

iar cei modești, care muncesc fără să facă sgomot cu numele lor, sunt uitați de lume.

Fluturașul îi răspunde, că pentru aceasta nu trebuie să se mâhnească și să se descurajeze.

Nu mai plânge a ta soartă
Căci preț n'au acei ce poartă
Sgomotoase 'mpodobiri

și

Dacă lumea nu te știe
Floriceică toporaș.
Tu ești o comoară vie
Pentru orice fluturaș!

În fabula «*O masă mare la o livadă*» cu aluzie la politica timpului, Negri descrie banchetul dobitoacelor adunate pentru o consfătuire politică și pentru alegerea stăpânitorului la tronul vacant.

După un ospăț, la care a domnit armonie deplină, înțeleptul Elefant propune dregătorilor să aleagă domn, pe Lup, stăpânitorul livezii:

La așa voroabe bune
Ceialalți toți s'au sculat,
Și făcând o plecăciune
Cușma din cap și-au luat.

Noul ales depune jurământul în fața Elefantului și a întregului sfat, zicând:

Eu mă jur, o, domnii mei
Pe trei mii de Dumnezei
Să nu mai mănânc la miei;
Ba și morți să fug de ei;

și numai o rugăciune are să facă,

Pentru binele obștesc
Pe înalte mari altare
Silit sunt, miei să jertfesc.

Bietele dobitoace văzură târziu primejdia pe care n'o mai puteau acum înlătură: Lupul mistuise pe cele mai multe din ele.

Satira fabulei, eră îndreptată împotriva lăcomiei lui Mihai Sturza, cu politica căruia nu se împăcase Negri. Konachi și nici Alecsandri; iar elefantul pare a fi mitropolitul Veniamin Costache

Cu purtările prea sfinte
Și cu două cruci la piept !

În fabula «*Țânțarul și Boul*», e vorba de un biet țânțar, care și-a găsit adăpostul pe vremea unei grele erni, în urechia blândului bou plăvan :

Țapăn și bărbat juncan
C'urechea păroasă
Ca o blană groasă.

Când s'a desprimăvărat, Țânțarul părăsindu-și culcușul, bâzâi pe la botul lui Plăvan, zicând :

Mulțumescu-ți ție frate
Că de-a ernei greutate
În ureche-ți am scăpat
Cu de toate 'ndestulat!

Boul surprins de această mulțumire a
mosafirului nesimțit, îi răspunde mirat:

C'ai venit, nu știu nimică
Și'n ureche-mi c'ai șezut;
Că te-ai dus jivină mică
Nici atâta n'am știut!

Deci morala:

Mulți socotesc
Că 'ntrând la loc mare
Pe ușa din dos
Lumea stă 'n picioare
Și la ei privesc
In sus de jos.
Dară cine capu 'și bate
Cu gloatele toate
De oamenii mari
Ca micii țânțari?!

Poetul Alecsandri, caruia îi închinase
Negri această fabulă, adăugă la sfârșit
următoarea morală:

Când sunt ajunși în posturi, mulți cred, se măgulesc,
Că toți cu admirare la ei mereu privesc!

Pe lângă aceste poezii, Negri a mai

scris la Mânjina și câteva idile plăcute ca, Barcarola, la 1851 și altele fără titlu.

Tot la Mânjina a mai compus în 1845, poezia, *Copilița la bal* și *Balada modernă*, iar în cei zece ani, cât a trăit retras la Târgu Ocna, a compus două poezii cu înțelesul mai trist, după felul vieții ce ducea:

Soarta călătorului la 1874 și *Tânguirea unei copile* la 1876 în Septemvrie, chiar în luna morții sale.

În cea dintâi, ca și Konachi în poezia sa *Omul*, Negri jelește trista soartă a omului, care se trudește în viață:

Pân' ce-ajunge 'n obosire țermul unde au hotare :
Și a traiului dulceată, și durerile amare.

Căci în această lume, omul :

Rătăcind ca frunza 'n vânt
Orice pas pe-a vieții cale
Il conduce la mormânt;

iar din «*Tânguirea unei copile*», se înțelege de asemenea sufletul său amărît:

Nici cu tine mângâere —
Că de pe pământ te-ai stâns —
Nu duci știrea, că'n durere
Este-un suflet ce te-a plâns!

Negri a lăsat și traduceri versificate, făcute singur sau în colaborare cu prietenul său Al. Crisoverghi. Multe din aceste traduceri s'au pierdut și nu ne-a rămas decât un fragment din *Schiller*, vestit prin ideile și scrierile sale de o reputație universală.

B. Proză.

Proza lui Negri se compune din câteva bucăți de impresii de călătorie, corespondență familiară cu prietenii și corespondență oficială, din care prea puține s'au publicat.

Corespondența oficială a lui Cuza cu Negri, ca agent diplomatic la Constantinopol, are o mare însemnătate istorică și se află între hârtiile confiscate cu prilejul detronării Domnitorului în noaptea de 11 Fevruarie 1866.

Din articolele sale, până acum s'a păstrat o nuvelă neterminată; *Mănăstirea* și *Hotare străine*; un fragment de traducere din *Hatmanul Mazepa*, a lui Lord Byron, trei capitole de impresiuni din Italia, întitulate *Serile din Veneția* și *Logofătul Konachi*.

Din corespondența sa neoficială de asemenea s'a publicat puțin.

În «*Mănăstirea*» și «*Hotare streine*», scrisă pe la 1840, Negri povestește, aventurile unui tânăr străin Corrad, care rătăcind noaptea călare prin codrii Neamțului, ajunge bolnav și ud de ploae la Mănăstirea Durău dela poalele Ceahlăului, unde este găzduit de călugări câteva luni până la vindecare. Mănăstirea «cu turnul ei alb, puțin numai se ridică peste zidurile ce o împrejmuiră, ca o dovadă de evanghelicească înjosire; căci adevărata slujbă a Dumnezeirei, mai cu seamă se împlinește, unde lipsesc podoabele și pompele lumești», zicea Negri, despre mănăstirea Durău.

În mănăstire se aflau câțiva călugări bătrâni ocupați cu rugăciuni «cătră cârmuitorul întregii obști firești» și când ei nu făceau slujbă se îndeletniceau cu «căutarea erburilor folositoare, ca unii ce depărtați de ajutorul științei, învățaseră a găsi în câmpuri și în munți, firești leacuri, adesea mai priincioase decât cele mai încurcate isprăvi și iscodiri ale doftoriei lumești.»

Dupăce tânărul Corrad, petrecu câteva luni între călugării din mănăstire, care-l «tămăduiră cu osârdie și dragoste», starețul îi mulțumi pentru cele povestite de prin lume: «ca unul ce ne-ai adus aminte prin înfăptoșarea ta, căruia de un frate, căruia de un fiu, iar altora alte legături ale lumii și ale sângelui».

Călătorul se despărți de mănăstire «cu sărutarea de pe urmă» și porni pe Valea Bistriței în sus cu dorul de rudele și prietenii săi din țara natală.

Negri, despre care știm că era mare

iubitor de pământul strămoşesc, găseşte aici prilejul să pună în gura străinului următoarele frumoase cuvinte pentru iubirea de ţară:

«O Moldovă! Dulce eşti pentru toată suflarea ce, în sânu-ţi a crescut şi gustat mila părinteştei tale ocrotiri! Dulce eşti şi pentru acei ce, nefiind fii ai tăi, se aruncă în ale tale braţe, nădăjduind uşurarea necazurilor lor, şi aflând în tine îndestularea, prisosul şi liniştea ce le lipseşte, subţ însuşi acoperământul ce a primit naşterea lor. Deşi o soartă ticăloasă mă sileşte a fugi de tine, dar deapururea întemeiată, în toată puterea simţirilor mele va fi dragostea ta. Ori şi unde mă vor purta neprevăzutele întâmplări, ce îmi sunt hotărîte, într'a mea inimă recunăscătoare, va stăpâni aducerea ta aminte, în toată podoaba frumuseţii tale, pânăla cea de pe urmă a mea oftare. Multă vreme au călcat şi au păşit veacurile şi naţiile peste tine lepădându-te 'n uitare; dar te vei rădica,

precum soarele în marele ocean, strălucitoare de viitorime, și nu se va mai întunecă orizontul slavei tale. Acestea sunt visurile de dorință ale unui isgonit fiu al tău. O Moldovă! îți zic poate veșnic «ziua bună».

Corrad ajunse la granița Bucovinei.

În *Hotare străine*, este continuarea călătoriei lui Corrad. La Cernăuți este găzduit cu plăcere de familia unui bătrân. Trece prin Polonia sau Lehia cum îi zice Negri, o țară altădată cu mari vitejii, azi «căzută din slava ei trecută, căci până și a ei limbă se scufundă cu grațnice pasuri în întunecata prăpastie a uitărei».

Și trecând călătorul astfel prin țări cu obiceiuri și alcătuiți deosebite, ajunse la țărmul fluviului Rin, unde «lasă înapoia lui întunecimea și asupra toarea robie a simțurilor; iar înainte-i privi luminarea și înalta slobozenie». Era vorba de Franța, izvorul de lumină și civilizație, pentru tinerii de pe vremea

aceaia. «Patria unui norod de a căruia vitejii războinice și așezări civile, este încă plină toată lumea nepărtinitoare». Și ajunge la Paris «care este în Franța precum altarul într'o sfântă capiște». Restul povestirii lipsește.

Pe vremea Domniei lui Mihai Sturza, între anii 1839 și 1841, Negri face cu prietenii săi, Vasile Alecsandri și Alecu Cuza, călătoria prin frumoasa Italie și vizitează Veneția, Florența, Neapole. Impresiile sale din această călătorie le descrie în capitole, pe care le întitulează: *Veneția*: Seara întâia, seara a doua, seara a treia.

«Ca tânăr, nepregătit să înțeleagă trecutul glorios al acestei țări bogate în antichități și în minunate glorii literare și artistice, zice d. Iorga, tinerii călători înțelegeau cu sufletul și simțeau numai Italia cu cerul ei albastru, cu darurile ei firești, Italia mirezmelor, a cântecelor de iubire și a florilor ne-

vestejite». Privind în serile liniștite din balconul cu vederea spre frumoasele lagune ale Veneției, tinerii moldoveni ascultau cum gazda, Madona Letiția, le povestea întâmplări din vechea slavă a strălucitei cetăți, și între altele, de pe vremea Dogelui Loredano, contemporan cu Stefan cel Mare. Fiul dogelui Orio, având o moarte tragică în Mare, Senatul venețian, ca un semn de veșnică jale, ordonase să fie vâpsite cu negru toate gondolele, obicei care a rămas până în ziua de astăzi.

Negri, ca tinerii crescuți în curentul de idei al timpului său, în care stăpânea un puternic sentimentalism patriotic, amestecând la unii de o cultură străină, urăște pe cei ce desprețuiesc tot ce e național.

În povestirile sale de călătorie amestecă mereu amintiri despre țara sa, de care-l cuprinde adesea dorul, căci «dragostea de patrie la nime nu-i mai ferbinte, decât în inimele depărtaților» și aiurea: «Instrăinarea silită, pentru

cine o pătimește, ades are o epocă, unde nici auzind, nici văzând, ceiace te împrejură, ți se pornesc toate simțirile, spre o aducere aminte de o vreme și de întâmplări trecute; iar într'acea deplină lipsă, ceiace rămâne spre a dovedi de ființa omului, se împreună într'o singură, puternică patimă, ce pățiții îi zic dorul».

Cu sufletul său, răpit de farmecul frumuseții acestei țări, scoate puternicele accente de admirație:

«Italia! Te slăvesc în cerul tău deapururea lin și albastru, în veșnica ta primăvară, cu ai tăi cedri și portocali, în frumusețea fetelor tale, cu părul lung negru și neted, picând ca o mătasă pe obraz în inele împletite. Dar mai mult te slăvesc, în a ta nefățarnică slobozenie și în văzduhul tău înfocat, ce aprinde simțirea, până și în sufletele cele mai nesimțitoare».

Tot ca stăpânit de iubirea de patrie, Negri puneă în gura unei vene-

ține, iubirea lui de țară în care vedem totodată o pildă despre gândire limpede, ușoară și naturală.

«Noi venețienii, știm pânăla cele mai neînsemnate încunjurări ale trecutei slave a patriei noastre» și aiurea admirând îndârjirea cu care italienii își păstrează tot ce e național la ei în țară, Negri se gândește la Moldova și spune :

«Nu pricep pentrue, tot ce-i național la noi, îi totodată și urât și hulit, și unde mai toți, cât pot, se silesc cu feluri de jertfiri de a introduce neînsemnate obiceiuri, portul și mai vârtos limba a altor noroade, crezând, socotesc eu spre pildă, că vorbind o limbă străină, neapărat și sunt de acea nație, orbire ce ne-a adus, a nu fi nici Moldoveni, și mai puțin încă orice altceva».

Am văzut mai înainte, că Negri, prin călătoriile sale a adus și folos patriei, cumpărând cu sume mari de bani, tablouri artistice din Veneția și o însemnată colecție de monede și medalii pe

care din păcate le-a împrăștiat în zilele lui de strâmtorare bănească.

* * *

La 6 Februarie 1855, Negri vestește lumea printr'un articol din «România Literară» 1855 (N.6 p. 73), că poeziile logofătului Costachi Konachi se vor publica în curând. Era vorba de ediția dela 1856, tipărită de fiica poetului, de principesa Cocuța sau Catinca Konachi-Vogoride, cu ajutorullui Neculai Ionescu, oratorul gustat pe vremea lui și «în nădejdea că aceste a sale scrieri ar putea aduce țării noastre vre-un folos slujind de înzestrare și adaos literaturii pământene». După câte-va cuvinte, despre învățăturile din tinerețe și despre știința de limbi a lui Konachi, Negri arată în ordinea cronologică, poeziile lui Konachi. Amintind de oda dela 1802, zicea:

«De acolo apoi, logofătul Konachi au scris versuri de cântece (cântece de lume) după cum pe atunci mult eră

obiceiul și care s'au făcut poporale și au fost în știința tuturor, cât s'au ținut melodiile naționale, acele melodii atât de originale, și pe care astăzi de istov, le-au gonit alte, înlocuindu-le cu melodii străine».

De aceia Konachi «pentru înfocata dulceată de scriere precât și limpede în graiul neamului său, va rămâne pentru români pururea ca o fală».

Articolul lui Negri a avut mare răsunet, dar, când apărură ediția lui Neculai Ionescu în puține exemplare «țara eră în convulsiunile cele mai înflăcărâte pentru ca să ajungă la Unire» așa că a rămas mai mult uitată și chiar necunoscută de generațiile după 1856.

Negri traduse din frumosul poem a lui Lord Byron un fragment despre hatmanul Mazepa, în care păstrează aceeași limbă curată și ușoară la citit și la înțeles. Acest fragment l-a citit, în Noembrie 1864, când veni dela Constantino-

pol în concediu la moșia Țigănești a lui Konachi, surorii sale vitrige Catinca sau Cocuța Vogoride.

* * *

Negri erà și unul dintre oratorii de valoare ai epocii sale; dacă n'aveà poate talentul, verva, știința și îndrăzneala unui Kogălniceanu, aveà însă dulceața și blândețea omului stăpân pe cugetul și simțirea lui și de aceea erà ascultat cu toată atenția în toate cuvântările ținute în Divanul ad-hoc și ori unde aveà de desfășurat convingerile sale.

A rămas vestită cuvântarea tuast, ținută ca tânăr la Paris, în ziua de Sf. Ștefan, la 23 Dec. 1848 în mijlocul Românilor emigrați.

După ce aduce prinosul slavei pentru biruințele Marelui Ștefan și a celorlalți eroi ai Românilor, Negri adaoase cu deosebită însuflețire :

«Azi e ziua să serbăm sfânta aducere aminte, a atâtor bărbați de slavă, care

ne-au păstrat o patrie dulce și frumoasă !»

Negri arată apoi, primejdia așezării noastre geografice și sfătuește cu entuziasm pe inimoșii tineri să lupte cu râvnă pentru la Unirea Principatelor, strigând «Trăiască Moldova ! Trăiască Valachia ! dar mai învrednicească-ne Dumnezeu să putem strigă într'o zi: Trăiască România unită ! Atunci fraților, soarele luminei va pătrunde și va împrăștiă adâncul întuneric în care zăcem ; atunci numai vom fi, ceea ce trebuie să fim, adică fii unei singure și puternice moșii ! În visurile mele, înflorit se arată viitorul României. Suntem milioane de Români răslețiți...

Ce ne lipsește ca să ajungem un neam tare ? Unirea, numai Unirea. Să trăiască Unirea Românilor !»

Negri, dorește, ca această zi de slăvire a «falnicei umbre a lui Ștefan, patronul faptelor mărețe,» să fie ziua de pornire pentru o acțiune de Unire a Românilor din Principate.

Cuvântările sale ținute peste zece ani aproape, în Divanul ad-hoc, sunt tot așa de însuflețite și de interesante.

În corespondența sa oficială, cât s'a putut publică, Negri se arată totdeauna bun și aprig sprijinitor al intereselor neamului românesc de pretutindeni ; adese ori sfătuitor al Domnului în chestiunile grele pentru țară ; iar în corespondența cu familia și cu prietenii, Negri e acelaș om grijuliv de soarta și viitorul țării : Unirea, secularizarea averilor mănăstirești și recunoașterea unirei definitive au fost preocupările de seamă a lui Negri ca Român în cariera de diplomat la Constantinopol. Când găsiă timpul liber, se interesă și de sănătatea sa și a familiei, dar mai ales de a fiicei sale Iosefina, a bărbatului Vasile Romalo și a copiilor, pe care-i iubia foarte mult.

În toate scrisorile sale, scrise cu răbdare, cu litere mari și frumoase, ca și în toate lucrările sale, stilul e natural, lim-

pede și curgător, iar graiul ușor și curat românesc, cu prea puține neologisme. De aceia Negri trece între literații de frunte ai epocii sale.

X.

INCHEERE

Costache Negri, va rămânea pentru Români pilda unui desăvârșit om de stat și a unei vieți cetățenești. A lucrat cu dragoste și deplină convingere pentru propășirea neamului românesc. Fiind bun cunoscător al nevoilor neamului său, n'a cruțat nici sănătate, nici avere, pentru a-și vedeà desăvârșit idealul.

Negri aveà convingerea că e mai sănătos să desvoltăm și să desăvârșim însușirile proprii neamului, căci: «trebuie să trăim după propria noastră viață, zicea el; că după țara noastră trebuie să ne fie și politica, iar nu după cele străine

a căror seculară civilizațiune intempes-tiv târâită la noi, se preface adesea într'o ridiculă și vătămătoare momițerie».

Asemenea înțelegători ai însușirilor neamului ne sunt și astăzi rari și prețioși.

Câți își mai jertfesc astăzi, cu cugetul curat, averea agonisită sau moștenită, pentru binele țării? Ca Negri, puțini puneau fericirea țării mai presus de interesul personal!

Negri mai știă bine că :

Timpu trece, omul piere, dar a patriei iubire
E averea cea mai rară, cea mai scumpă moștenire
Ce, dela părinți de merit, nobilii fii o primesc.

cum zicea poetul Alexandrescu în poezia sa pentru Unirea Principatelor.

Avea graiul liniștit, de înțelept bătrân sfătos și foarte răbdător; despre răbdarea lui mereu amintea fiicei sale Iosefina, că numai prin răbdare «frunza dudului se preface în mătasă». Tot răbdare și prudență recomandă lui Cuza, când încurcat în politică, cerea sfatul agentului său la Constantinopol.

Erà bun, blând și cumpătat în timpuri liniștite, dar aprig și entusiast, când erà țara în momente de grea cumpănă. Entusiasmul și bărbăția sa însuflețeau la muncă tinerimea, care punea într'însul nădejdea unui viitor strălucit.

Erà unul dintre fruntașii generațiunii dintre anii 1835 și 1866, care au făptuit România modernă.

Unii au imputat lui Negri că a *fost un modest*, pentru că n'a căutat să facă zgomot împrejurul numelui său, alții *c'a fost un naiv*, pentru că și-a sacrificat averea pentru binele obștesc, fără să pretindă în schimb foloase.

Dar tocmai pentru aceste motive, el a dat dovada caracterului său de elită, a bărbatului de stat superior, care știà să facă asemenea nobile jertfe pentru neam și țară, și asemenea personalități fac mândria și noblețea unui neam.

Negri întrupà cel mai curat patriotism, caracterul cel mai desinteresat, capacitatea intelectuală cea mai desă-

vârșită a timpului său, cum dovedesc toate actele săvârșite pe vremea domniei lui Grigore Ghica, a Unirei și sub Cuza-Vodă.

A refuzat moștenirea de milioane a lui Konaki, spre a-și păstra independența caracterului său și neștirbit numele de familie. A refuzat coroana domnească și a luptat ca simplu cetățean.

El, care, dacă ar fi ambiționat să fie Domn, sau Caimacan, putea isbuti ușor, neavând decât să lingusească vanitatea Pădișahului din Stambul.

Eră sărac, și trăia necăjit și retras la Târgu-Ocna, când unii au stăruit să i se plătească în 1870 cei 1600 de galbeni, ce i se cuvenea, ca rest din salariul său de agent diplomatic la Constantinopol. Negri se gândeă și la nevoile prin care trecea țara, în anul 1870 și răspundeă: «Țara este destul de împovorată de datorii, și nu e timp de a o mai îngreuiă și eu cu daraveri de ale mele. Renunț.»

Astăzi s'ar întâlni foarte rar asemenea pildă de abnegațiune !

Care dintre politicianii noștri de astăzi ar fi dispuși ca într'o împrejurare identică, să facă un asemenea sacrificiu !

Dacă n'a lingușit pe cei mari și n'a nedreptățit pe nimeni, erà foarte revoltat când auzia că se făcea nedreptate unui vrednic cunoscut al său.

Poetul Bolintineanu trăia în mizerie și cu mintea știrbită în ultimul timp al vieței sale. Erà vorba să i se vândă biblioteca, ca să aibă cu ce trăi. Negri stăruia în vara anului 1871, să i se îndulcească viața și chiar puse la cale o prefăcută vânzare a bibliotecii prietenului său, fără s'o înstrăineze «într'un nenorocit mezat» cum zicea el; căci e dezgustător lucru să vezi «oameni de treabă din biata noastră țară, nu numai că sunt înlăturați și nesocotiți, dar apoi persecutați și apăsați cu o scârboasă perseverență» adaugă Negri.

Sunt prețioși asemenea oameni, care

luptă desinteresat pentru propășirea neamului și tămăduirea nedreptăților! O țară cu multe asemenea personalități politice ca Negri, se poate socoti fericită, «căci din viața și faptele unui om ca Negri, zice d. Gârleanu, se pot însufleți zece generații, generațiile viitoare, dela care cu toții așteptăm făurirea «Viitorului înflorit al României».

BIBLIOGRAFIE

Notez aici pe cele mai însemnate lucrări, de care m'am folosit pentru broșura de față.

N. Iorga. Ist. lit. rom. I. p. 191 și II p. 86.

» Unirea Principatelor (1859) povestită Românilor 1909, p. 67, 100, 101, 108.

Acte și docum. privit. la Ist. Regen. Rom. D. Sturdza și Ghen. Petrescu VI P. I. p. 37, 387, 480.

VI P. II p. 245, 387, 480.

Al Papadopol-Calimach. Amintiri despre Costache Negri în Revista Nouă An. II. 1889 pp. 321, 385, 441 și în Conv. liter. XVIII No. 7. p. 282—83.

Gheorghe Misail. Costache Negri 1877. București pp. 270, 296, 346.

D. Bolintineanu. Viața lui Cuza-Vodă 1873 Buc. pp. 10, 14, 37, 79.

D. Bolintineanu. Călătorii în Moldova p. 24.

» Călătoria Domnitorului Principatelor Unite la Constantinopol 1860.

- A. D. *Xenopol*. Domnia lui Cuza-Vodă Iași 1903.
I. p. 131 nota, 161, 187, 211, 216, 223, 224, 323,
330, 356; II, p. 7, 19, 21, 22, 206; mai ales
pentru corespondența lui Negri cu Vodă-Cuza.
- V. *Alecsandri*. «Scrisori» I. 1904 pp. 60, 68, 131,
176 și în Revista Română 1862 p. 312—313.
- V. *Alecsandri*. Opere Complete ed. Socec. Poezii
I. p. 240—5.
- M. *Eminescu*. Scrieri politice și literare ed. «Mi-
nerva» 1905 I. (1870—1877) p. 299—300.
- Em. *Gârleanu*. Costache Negri Versuri-Proză-Scri-
sori, ed. «Minerva» Buc. 1909.
- D. *Teleor*. Costache Negri 1909. Buc. broș. 32 pag.
«Buletinul ședint.» Div. Ad-hoc din Mold. 1857, 4
Noemvrie și 3 Decemvrie.
- «Conv. liter.» 1858 an. XXXV p. 278—280, și an
XXXVIII N. 6. p. 558.
- «Zimbrul» (ziar) 1855, 9 Iulie.
- «Românul» (ziar) 1861, 1 Ianuarie ș. a.

CUPRINSUL

	Pag.
I. Introducerea	7
II. Tinerețea lui Costache Negri	13
III. Negri în vremea Domniei lui Grigore Ghica	27
IV. Negri și Galații	33
V. Negri în Divanul ad-hoc	41
VI. Vrednicia lui Negri ca agent diplomat la Constantinopol, sub Domnia lui Cuza-Vodă	49
VII. Negri și afacerea mănăstirilor închinat	63
VIII. Viața lui Negri la Târgul-Ocna. Moartea lui	79
IX. Negri ca literat:	
A) Ca poet	95
B) Negri ca prozator	126
X. Incheiere	141
Bibliografie.	

VERIFICAT
2017